БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 75 (10136) | 1963 оной мартын 29, пятница | Сэн 2 мүнгэн

...гдалнуудаа ...ы усадхая!

...тын хүдэлмэри ...таряа, малай ...ехээр абажа, ...дажа, түсэбтэ ...табадахи жэ...гэс он болго...ри мүнөө ха... Эгээл тиимэ...рилгада бэлэд... шухала, эгээн ...хэрэг болон... бүхы ажалша... совхозуудай, ...правлениин хү...й, парткомууд ...-гүрэнэй хи...үүдэй хүдэл... гол анхарал ...гарданхай.

...най колхоз, ...үргэн олонии... хабаадалгатай... тарилгада бэ...галта боложо ...е партийно-гү...н комитедүүд ...най түрүү кол...үни хада ма... шанар һайн...рилжа дүүр...рэнгээ сэбэр... хүдэлмэриин ...табяад, меха... кадрнуудые хү...бөөз зэһэн, ха...рние хүлеэжэ ...эй тоодо Му... управлениин Хяагтын— Ран...рэмжэтэ колхо... совхоз орол...ахынуудай хү... хүдөө ажа...удые улам ехээр ...зорилгын гүрэн ...нарые гүнзэгы... ажалшадай хү... шухала хэрэг...адаа. Тиин ха...е амжалтатай... үндэр ургасын ...тэдэнэрэй таби...дамтай.

...та олон ажахы...ар ехэ гээгдэл...галтын дүнгүүд ...игаяа машина ...һабари шанар ...дэнэ, үрэһэ хү...талдана, меха... кадрнууд үсөөн, ...нгаяа кукуру... наг шэбхэ ...мэри муугаар ...Жэшээнь Улаан...нин Ехэ-Куна...нэрэмжэтэ кол...ын бригада ехэ ...е элирүүлээ. ...тараһан 8 трак...үй, «ДТ-54» гэ... трактор ехэнхи ...гуудай үмсын ...гаргашална. Тэ... сеялкэ, борной, ... заһагдаадүй ...тын «Дружба», ...оздо наг шэбхэ ...галга оройдоо ...й байһаар, мүн ... ехээр дуталда... дутагдалнууд ... ажахынуудта ... шалгалтын ко...ээсэнэ.

...дутуу дунданау...садхажа, ойрын ...абарай тарилга...н болохо гээшэ ...торнуудай, кол...дай хүтэлбэри...эдбэриин управ...үдэлмэрилэгшэ...нэй зорилго бо...тын хэһэн ажаг...алнуудай, эли...утуу дунданау...бшөөлнүүдэй ха... болзор соогоо дүүргэгдэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, зарим ушарта ажахын хүтэлбэрилэгшэд эдэ дурадхалнуудыень обёоронгүй гараха һэдэлгэ гаргана. Тиигэжэ заашье болохогүй. Хабарай тарилгада бэлдэлгэдэ жэжэ божо юумэн гэжэ үгы, зааханшье дутагдал усадхагдаагүй байбал, хожомоо тарилгын ябасада нүлөөлхэ, һаад тойбо татажа, тэрэниие унжагайруулха аюулда хүргэхэ бшуу. Тарилгын үедэ час, үдэр бүхэн үнэтэй. «Хабарай нэгэ үдэр жэл тэжээдэг» гэһэн арадай сэсэн мэргэн һургаалые мартажа болохогүй.

Мүн шалгалтын комисси колхоз, совхозуудта шалгалта хээд, акт бэшэлгээр ажалаа хизаарлаха ёһогүй. Тэдэнэр нарин нягта шалгалта хэхэһээ гадна, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха талаар ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, механизаторнуудта бодото туһаламжа хүргэхэ уялгатай. Ниитын хиналтын комиссиин хүдэлһэн ажахыда хамаг юумэн гүйсэд бэлэн болохо ёһотой. Эгээл иимэ заншалаар хүдэлдэг шалгалтын олон комиссинууд үйлэдбэриин управлени бүхэндэ бии. Тэдэнэрэй дүршэлые тарааха, шанга эрилтэ табижа, ажал хүдэлмэридэнь саг үргэлжэ туһалжа байха, ажахыһаа эльгээһэн мэдээсэлнүүдтэнь анхаралтайгаар хандажа, зохихо шиидхэбэринүүдые түргөөр абаха гээшэ парткомуудай, нютагай партийно-гүрэнэй хиналтын комитедүүдэй зорилго мүн.

Мүнөө жэл манай республикын колхоз, совхозууд хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндөө худалдаха талаар тон ехэ, харюусалгатай уялганuudые бэе дээрээ даажа абанхай. Эдэ уялгануудай дүүргэлтэ гол түлэб мүнөө, хабарай тарилгын үедэ шиидхэгдэхэ байна. Хэн энэ хүдэлмэриие амжалтатайгаар үнгэргэжэ шаданаб, тэрэ ороон таряа, малай ашаг шэмэ мүнөө жэл ехээр абахаһаа гадна, эдеэ хоолой зүйлнүүдые хойто жэл элбэг дэлбэгээр абаха найдамтай үндэһэ һуури табиха бшуу. Тиихын тула хамаг зэр зэбсэгээ, үрэһэ хүрэнгөө һайнаар бэлдэжэ, полинуудтаа үтэгжүүлгэ ехээр хэжэ, хабарай тарилгые эрхим һайн болзорто, агротехническэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэхые хүдөөгэй бүхы ажалшад оролдохо болоно. Тэрэшэлэн хүдэлмэришэдэй, машина техникын хүдэлхэ тодорхой түсэб табиха, гэр байра, полевой станууд болон вагончигуудые заһабарилжа, тарилгашадта ажаһуудалай, амаралтын таатай зохид эрхэ байдал байгуулха гээшэ баһал шухала асуудал мүн гээшэ. Илангаяа тарилгын хубаарилгые саашадань һайжаруулжа, баян ургаса үгэдэг, шэмэ ехэтэй кукуруза, шэниисэ, горох, бобы гэхэ мэтэ ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэ, шэнэ газар хахалха тухай тодорхой түсэб табигдажа, бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахаһаа ондоо шухала зорилго мүнөө байхагүй. Хүдөөгэй ажалшад, зорилгые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ хамаг хүсэеэ элсүүлэе!

...Р-эй ЗУРГААДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ...ДЭХИ СЕССИИН НЭЭГДЭХЭ ТУХАЙ

...Р-эй зургаадахи зар... Соведэй нэгэдэхи ... 1-нэй үглөөнэй 10 ... хоёрдохи байшан... ...гдэхэ.

***

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Старейшинануудай Соведэй заседани апрелиин 1-нэй үглөөнэй 9 часта Соведүүдэй хоёрдохи байшангай Бага зал соо болохо.

ДЕПУТАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

...Р-эй зургаадахи зар... Соведэй нэгэдэхи ...депутадууд Сове... байшангай, хоёрдохи дабхарай 48-дахи таһаг соо бүридхэлдэ абтаха.

Телефонууд: 26-20, 37-49, 47-22.

...мериканска Конгрессые Советскэ профсоюзууд амаршална

... хэгэдэлгын Лати... Конгресстэ хабаадаг... ...тскэ Союзай ажал... ...леграмма эльгээжэ, ...жалта туйлахыень ...ые дэмжэн, эрхэ сүлөөгэй болон Латиин Америкын оронуудай бэеэ даанхай байдалай түлөө энэ түбиин оронуудай арадуудай тэмсэлдэ советскэ профсоюзууд талархана гээд телеграмма соо хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

...бһөө гадуур ехэ бүд ...эхэжэ гаргахань

...летиин бүд нэ... хүрэтэр даалга... ...һэн зуун тон..., хэдэн миллион ... гаргаха гэһэн ...йкева, Самойло... Красноволжско ... коллектив мүры...

...лай предприяти — Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ фабрика алдартай суутай болонхой. Бүд нэхэгшэдэйнь хахадһаа олониинь имагтал нэгэдэхи сортын бүд нэхэжэ гаргадаг. Жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 175 мянган метрһээ бага бэшэ бүд нэхэжэ гаргаха гэжэ фабрикын коллектив шиидээ.

(ТАСС).

Тарилгадаа хэзээ бэлэн болохо юм?

Хабарай тарилгын эхилтэр тоотой үдэр үлөө. Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэндэ бүхы машина, техникээ заһабарилжа, эртээнһээ түгэс бэлэн болгохо, үрэһэ хүрэнгөө һайн шанартайгаар сэбэрлэхэ, таряалан, сабшалан дээрээ наг шэбхэ ехээр гаргаха, шииг нойто һайса бариха шухала.

Гэбэшье Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин олонхи ажахынууд хабарайнгаа тарилгада муугаар бэлдэжэ байна. Энэ талаарнь XXI партсъездын нэрэмжэтэ (Загарай) колхозые абаад үзэе.

МАШИНА ТЕХНИКЭНЬ БЭЛЭН БЭШЭ

XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз управлени соогоо томохон ажахынуудай нэгэн болоно. Теэд эндэхи бригаданууд хабарай тарилгада хабаадаха бүхы машина, техникээ мүнөө болотор хүсэд заһабарилжа дүүргээдүй. Жэшээлбэл, Нарин тосхондохи тракторно-таряан ажалай бригадын (бригадирынь нүхэр Дондуков) хоёр трактор заһабарилагдаагүй байһаар. Тэрэшэлэн машинно-тракторна мастерскойн газаа 3 сеялкэ, 4 плуг заһабарилагдаагүй, задалаатай хэбтэнэ. Тэдэнэйнь зарим шухала деталь, часть хаягдажа, үгы болошоо. Бригадир нүхэр Дондуков машина, трактор заһабарилха асуудалда һаналаа табинагүй. «Машина заһабарилха хүдэлмэриие механик харюусаха юм» гээд, өөрынгөө зэмые бэеһээ зайсуулха гэжэ һэдэдэг.

Мүн баһа Ташаланай, Мухар-Талын тракторно-таряан ажалай бригадануудта газар элдүүрилхэ трактор, сеялкэ, анзаһан гэхэ мэтэ заһабарилагдажа үшөө дүүрээдүй. Һаяхан партийно-гүрэнэй хиналтын постын гэшүүдэй шалгажа үзэхэдэ, Ташаланай бригадын дүрбэн плуг үшөө заһабарилагдаагүй байгаа. Гэбэшье, эндэхи бригадир нүхэр Иванов эдэ дүрбэн плуг сүм заһабарилагдаа гэжэ колхозой правленидэ худал мэдээ үгэһэн байба.

НАГ ШЭБХЭ ЕХЭЭР ГАРГАГДАНАГҮЙ

Тус колхоздо кукуруза ургуулха тусхай комплексно звенонууд нёдондо намар бригада бүхэндэнь эмхидхэгдээ һэн. Харин мүнөө болоходо, колхозой таряалан, сабшалан дээрэ мүртэй наг шэбхэ гаргагдаагүй байшоо. Хоёрдохи отделенидэ нүхэр Х. Закировай даадаг звено нёдондо намарһаа хойшо оройдоо 500 тонно наг шэбхэ гаргаа. Теэд үнэндөө гектар бүридэ 30—35 тонно хүртэхэ юрын үтэгжүүлгэ таraaха гээ һаа, адагынь 2500 тонно наг шэбхэ эндэ гаргаха зэргэтэй байгаа бшуу. Бригадир нүхэр Павлов кукуруза тариха газартаа наг шэбхэ зөөхэ тушаа анхарнагүй гэхэдэ болохо. Эндэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэридэ һаял нэгэ трактор табигдаа. Харин энэ ажалда мори унаа, машина олоор табиха арга боломжо яһала бии. Тус бригадын зарим кукурузашад кукуруза яажа зүбөөр тарихаб, хайшан гэжэ һайн, сэхэ квадрадуудые гаргахаб, мүн кукурузынгаа ургасын хойноһоо яажа харууһалхаб гэжэ мэдэнэгүй. Тиин гэһээ колхозой агрономууд кукуруза тариха агротехникэдэ звеногойхидые һургахын тула юушье хэнэгүй.

Ташалан тосхондохи бригада наг шэбхэ зөөлгэдэ миил 4—5 мори тэргэ табяад, һанаагаа амаршанхай. Тэрэ мүртөө ажалдаа орой гарана.

Колхозой түбэй эмхи зургаануудай алба хаагшад болон хүдэлмэришэдые эмхидхэжэ, наг шэбхэ гаргаха воскресник үнгэргэжэ боломоор байгаа. Теэд энээн тушаа хэншье һаналаа табинагүй.

ҮРЭҺЭНЭЙ МУУҺАА — УРГАСА БАГА

Баян ургаса абаха асуудалые амжалтатайгаар шиидхэхын тула газараа зүбөөр, агротехникын заабариин ёһоор элдүүрилхэ, эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ бэлдэхэ, бии байһан үрэһэеэ тарилгын шанарта хүргэхэ шухала. Гэбэшье XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз үрэһэ хүрэнгээ һайнаар сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхэ талаар биратай хүдэлмэри хээгүй байшоо. Таряа сэбэрлэхэ орёо нарин машина, түхеэрэлгээ хаһа сагтань заһабарилжа шадаагүй дээрэһээ энэ хүдэлмэреэ ехээр унжагайруулаа. Һүүлэй мэдээгээр, тус колхоздо үшөө 2500 центнер үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэгдээгүй байна. Теэд энэ хүдэлмэриие түргэдхэхэ тушаа хэншье һаналаа табинагүй. Хүрэнгын ороон сэбэрлэжэ байһан колхознигууд дуратай сагтаал ажалдаа гаража, дурагүйдөө гарадаггүй байна. Энээниие хаража байбашье, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Баданов, ахалагша агроном нүхэр Медведев гэгшэдэй хэмжээ абадаггүйнь гайхалтай.

***

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин дэргэдэ эмхидхэһэн партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ туһалха постын рейдовэ бригада хабарай тарилгада бэлэдхэлэй дутуу дунданuudые элирүүлжэ, хэмжээ абахыень тус колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаһан байна. Рейдовэ шалгалтын һүүлээр хабарай тарилгада бэлэдхэлые мартын 17 болотор сүм дүүргэхэ гэһэн шиидхэбэри колхозой правлениин заседани дээрэ баталагдаһан байгаа. Гэбэшье энэ шиидхэбэринь дүүргэгдэнэгүй.

Хабарай тарилгада хэзээ бэлэн болохо колхоз бэ?

В. Жигжитов,
манай тусхай корр.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй СССР-эй Арадай ажахын дээдэ Соведтэ

СССР-эй ВСНХ-гай бюрогой заседани мартын 26-да боложо, шэнэ түхэлэй материалнуудые бүтээлгэ хүгжөөлгэтэй, тэрэшэлэн промышленна хэдэ хэдэн шухалын шухала предприятинуудые барилгатай болон шэнэдхэн һэльбэлгэтэй холбоотой асуудалнуудые хаража үзөө. СССР-эй Госпланай, СССР-эй Арадай ажахын соведэй, СССР-эй Госстройн, СССР-эй Научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри таарууга ар ябуулха талаар комитедэй промышленностиин һалбаринуудай талаар гүрэнэй комитедүүдэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, совнархозуудай болон предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаа.

СССР-эй ВСНХ-гай бюро зүбшэн хэлсэһэн асуудалнуудаараа зохихо шиидхэбэринүүдые батала н абаа.

П. П. Вершигорагай дурасхаалда

Мэдээжэ совет уран зохёолшо, Советскэ Союзай Герой, Гүрэнэй шангай лауреат Петр Петрович Вершигора мартын 27-до 58 наһатайдаа нүгшэбэ. Молдавида, хүдэлмэрилхын тулада жэл бүри ошодог газартаа, тэрэ наһа бараа.

П. П. Вершигора «һайн һайхан сэдьхэлтэй хүнүүд» гэжэ суурхаһан номой автор байхаһаа гадна, эрэлхэг зоригто разведчик, гитлеровскэ булимтарагшадай ара тала ябажа Эхэ оронойнгоо түлөө баатарлигаар дайлалдаһан партизануудай отрядай командир байһан юм гэжэ совет хүнүүд мэдэдэг.

(ТАСС).

Соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн Эрхүүдэ нээгдэбэ

ЭРХҮҮ. Мартын 28. (ТАСС). Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй соёл сурталай хүдэлмэришэдэй зүблөөн мүнөөдэр Эрхүүдэ эхилээ. Буряадай, Тувын, Яхадай АССР-нүүдэй, Алтайн, Красноярска, Приморско, Хабаровска хизаарнуудай, Магаданска, Амурска, Шэтын, Сахалинай, Эрхүүгэй, Новосибирскэ, Кемеровскэ, Омско, Томско областьнуудай түлөөлэгшэд зүблөөндэ хабаадана.

КПСС-эй Эрхүүгэй хүдөөгэй обкомой нэгэдэхи секретарь С. Н. Щетинин зүблөөе нээгээ.

«Мүнөөнэй эрхэ байдалда партийна организацинуудай хэхэ соёл сурталай хүдэлмэри тухай» КПСС-эй ЦК-гай соёл сурталай таһагые даагшын орлогшо А. Г. Егоров элидхэл хээ.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ эхилбэ.

Зүблөөн хоёр үдэрэй турша соо үргэлжэлхэ.

БҮХЫ АЖАЛ ХЭРЭГТЭЭ ИЛЬИЧЭЙ ЗАХЯАНУУДЫЕ ДҮҮРГЭГТЫ

Һурагшадай үйлэдбэриин бригадануудай түлөөлэгшэдэй суглаанда Н. С. Хрущевой эльгээһэн амаршалгын бэшэг

Хүндэтэ эдир ханинар!

Өөһэдынгөө хэрэгүүд болон һанал бодол тухайгаа, саашанхи түсэбүүд тухайгаа һайса хөөрэлдэхын тулада таанад, ороной һурагшадай үйлэдбэриин бригадануудай түлөөлэгшэд, манай Эхэ ороной ниислэлдэ, хабарай сагай ерэжэ байһан шэнгеэр, суглараад байнат. Таанадые халуунаар амаршалаад, суглаанай хүдэлмэриин амжалтатай байхые хүсэнэб.

Би һурагшадай үйлэдбэриин бригаданuudай гэшүүдтэй нэгэтэ бэшэ уулзадаг, тэдэнэй һонирхолтой хөөрөөнүүдые шагнадаг байгааб. Ставрополиин, Кубаниин, Украинын, Белоруссиин, Казахстанай, шэнэ газар элдүүрилдэг совхозуудай, манай ороной бусад олон республиканууд болон областьнуудай һурагшадай бригаданuudай ямар ехэ эдэбхи хэшээлтэйгээр хүдэлдэгыень би мэдэхэб. Үшөө һуража байха үедөө залуушуулай хүдөө ажахыдахи һайн һайхан, хүндэтэй ажал хэхэ дүршэлтэй болодог байһаниинь ехэл һайн гээшэ. Һурагшад муу бэшэ үрэ дүн туйлана, заримдаа дүршэлтэй мастернуудыешье ахижа гарадаг байна. Һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд — коммунизм эдэбхитэйгээр байгуулагшадые хүмүүжүүлхэ бодото һургуули болоно гэжэ таанадай дүй дүршэл үшөө дахин гэршэлжэ үгэнэ. Манай алдар суутай механизаторнууд, малшад болон селекционернүүдтэ һайн халаан эндэ урган гарана.

Манай хараалһан уг зорилго—коммунизм тээшэ бидэнэр сэхэ, гэрэлтүүлэгдэһэн замаар дабшажа ябанабди. Маанад ехэ амжалтануудые туйлаабди. Зүгөөр тэрээгээрээ һанаагаа амаржа болохогүй. Коммунис ёһоной баян дэлгэр байдалтай болохын тулада, манай арад саашадаа олон гайхамшагта, бэрхэтэйшье хэрэгүүдые бүтээхэ зэргэтэй болоно.

Һүүлшын жэлнүүдтэ манай хүдөө ажахы бэхижээ. Колхоз, совхозуудта жэл ерэхэ тудам машинанууд, тракторнууд, комбайнууд улам олон болоно, ургаса бүри дээшэлнэ. Хүдөөгэй ажалшад тухай парти, бүхы арад саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргадаг. Эрхим уг залгамжалагшад, зохёон байгуулагшад, колхоз, совхозуудай баялигуудай эзэд болохоор өөһэдыгөө бэлэдхэгты!

Хүн газарые гоё һайхан болгодог. Газар дээрэхи бүхы һайн һайхан юумэнүүд ажалшадай гараар бүтээгдэнхэй. Газарта, таряашадай ажалда дуратайгаар хандаха гээшэ хүнэй гайхамшагта шэнжэ шанар болоно. Газарта дурлагты, тэрэнэй нэрэ солые арьбадхагты. Обществын аша туһын түлөө хэгдэдэг ажал — эгээн лэ эрхим һайн хүмүүжүүлэгшэ болоно гэжэ һанажа ябагты. Коммунизмын түлөө, материальна баялигуудые элбэг дэлбэг болгохын түлөө тэмсэхэ гээшэ хамагай түрүүндэ эдэ баялигуудые байгуулгада өөрынгөө ажалаар саг үргэлжэ хабаадаха ябадал болоно. Һургуули дүүргээд, түрэл колхоз, совхозуудтаа хүдэлхэеэ үлөөд, хүдөө ажахын һуралсалай газарнуудта заочноор саашадаа һурагшад, өөрынгөө ажабайдалые хүдөөдэхи ажал хүдэлмэритэй хэтэдээ холбогшод патриотическа уялгаяа һайнаар ойлгоно гээшэ. Һурагшадай бригаданuudта хүмүүжэгшэдэй бүхы классаараа фермэнүүд болон полинуудта ошожо хүдэлхэ, комсомол-залуушуулай звенонууд болон бригаданuudые байгуулха эрмэлзэлгые али болохоор дэмжэхэ хэрэгтэй.

Колхозуудай полинуудта, фермэнүүдтэ ном бэшэг мэдэдэг, ухаатай сэсэн эзэд хэрэгтэй. Эрдэм ухаа шудалангүйгөөр, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлэнгүйгөөр мүнөө ажалые эрхилхэ, үндэр ургаса хуряажа абаха аргагүй байна. Һурагшад олон һонирхолтой туршалгануудые хэдэг. Энэ ехэл һайн гээшэ. Таанад һургуулида һуража ойлгоһон юумэеэ бодото хэрэг дээрэ шалган үзэнэ гээшэт. Һурагшадай бригада бүхэн эрдэмтэдтэй, агрономуудтай, зоотехнигүүдтэй хани холбоотой байха, тэдэнэй зүбшэл заабари дүүргэхэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа һураха зэргэтэй гэжэ зүбшэл үгэхые хүсэнэб. Энэ хадаа һургууляа дүүргээд байхадаа эрхимээр ажаллажа, арадтаа продуктнуудые элбэгээр байгуулжа үгэхэ хэрэгтэтнай туһалхал.

Һурагшадай бригадада байхадаа, ухибүүдэй техникэдэ дурлажа, тэрэниие һайнаар шудалхань, тракторнуудай жолоо барихаар, комбайнай штурвалда һуухаар бэлэн болохонь угаа шухала байна. Эхэ оронойнгоо аша туһын тулада ажаллажа байхадаа хүн ургадаг, үнэн бэеэ бэелдэг, тэрэнэй дура зориг, ухаан бодол хатуужадаг.

Комсомолец болон пионерэй нэрые дээрэ үргэжэ, бүхы ажал хэрэгтээ Ильичэй захяануудые дүүргэжэ ябагты. Һургуулида һурагшадай үйлэдбэриин бригаданuudта өөһэдтөө коммунис ёһоной шэнжэ шанар хүмүүжүүлэгты, аха үетэнһөө эстафетые дам абажа, тэрэниие коммунизмын хүсэд илалтада хүрэтэр эрхимээр абажа ошохо хэрэгтэ бэлэдхэгты.

Н. ХРУЩЕВ.

Һурагшадай үйлэдбэриин бригадануудай бригадириуудай гэшүүдэй Бүхэсоюзна суглаан

МОСКВА, мартын 27. (ТАСС). Һурагшадай үйлэдбэриин бригаданuudай бригадирнуудай болон гэшүүдэй нэгэдэхи Бүхэсоюзна суглаан Ленинскэ хадануудта Пионернүүдэй ордон соо мүнөөдэр нээгдээ. Ороной союзна болон автономито республикануудһаа область болон хизаарнуудһаа 750 делегат суглаанда ерээ.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарьнууд, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна пионерскэ организациин Центральна Соведэй гэшүүд, министерствэнүүд болон зургаануудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, партийна, комсомольско, пионерскэ организацинуудай түлөөлэгшэд суглаанай хүдэлмэридэ хабаадана.

Нүхэд Д. С. Полянский, Л. Н. Ефремов, Украинын солото таряашан Социалис Ажалай Герой Н. Г. Заглада, алдаршаһан механизатор, Социалис Ажалай Герой В. А. Светличный болон бусад суглаанай президиумдэ һуугаа.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь С. П. Павлов суглаае нээгээ. Суглаанда хабаадагшадта КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевой эльгээһэн амаршалгын бэшэгые тэрэ уншаа. Залуушуул тухай эсэгэ ёһоной оролдолго гаргадагайнь түлөө Коммунис партида, хүндэтэ Никита Сергеевич Хрущевто гүнзэгы ехэ баясхалан хүргэжэ байһанаа делегадууд нэрьеэсэ альга ташажа элирхэйлэн мэдүүлээ.

«Һурагшадай бригаданууд — коммунизм эдэбхитэйгээр байгуулагшадые хүмүүжүүлхэ һургуули мүн» гэһэн элидхэл ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь С. П. Павлов хэһэн байна.

Партийна ажабайдал

Хабарай халуун хүдэлмэриин урда тээ

Зэдын үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь нүхэр Х. Х. ХАНДУЕВАЙ хөөрөөнһөө

Манай үйлэдбэриин управлениин ажалшад Россин Федерациин колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигуудай, партийна комитедэй секретарьнуудай зүблөөнэй дүнгүүд болон тэндэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэтэй тон ехэ һонирхолтойгоор танилсажа байнад. Колхоз, совхоз, отделени, бригаднуудаар суглаанууд боложо, партийна организацинуудай зорилгонууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэнэ.

Управлениимнай колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд Краснодарай хизаарай Усть-Лабинска үйлэдбэриин управлениин ажалшадай жэшээгээр бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоод, мүнөө жэл хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар тон харюусалгатай уялгануудые абанхай. Энэ жэл тарилгын талмай 110,2 мянган гектарта, тэрэ тоодо ороохото ургамалнууд 79 мянган гектарта, шэниисэ 47 мянган гектарта хүргэгдэхэ юм. Тарилгын талмайн гектар бүриһөө дунда зэргээр 8,5 центнер ороохо таряан, 250 центнер кукурузын ногоон набша абтахаар хараалагдана. Гүрэндэ 13 мянган тонно ороохо таряан, 7,4 мянган тонно мяхан, 13,8 мянган тонно һүн, 11,7 мянган центнер ноохон, 1510 мянган үндэгэн худалдагдаха.

Энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тулада үйлэдбэриин управлениин партком, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд бүхы ажал хүдэлмэреэ улам шангадхана. Мүнөө хабарай тарилгын хүдэлмэриин хүрэжэ ерээд, зарим ажахынуудай эхилээд байхада, тэрэниие саг болзортонь һайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө эрид хэмжээнүүд абтана. Хабарай тарилга дээрэ хүдэлхэ ажалшадай, механизаторнуудай дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха хэмжээ ябуулганууд хаа хаанагүй табигданхай. Ажалшадые худалдаа наймаа, медицинскэ талаар хангаха шухала хэмжээнүүд хараалагдаа.

Трактор, машина үндэр бүтээсэтэйгөөр хэрэглэхэ, тарилгын хүдэлмэри һайн шанартайгаар үнгэргэжэ, үндэр ургаса абахын түлөө механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ байна. Социалис мүрысөөнэй гурим ажахы бүхэндэ зохёогдоо. Тарилгын үедэ мүрысөөнэй дүн саг үргэлжэ согсологдожо, түрүүшүүл али болохоор урмашуулагдажа байха.

Хабарай тарилгада һайн бэлэдхэл хэжэ, богонихон болзорто һайнаар үнгэргэхэ талаар Ториин совхозой дирекци, партийна организаци ехэхэн хүдэлмэри хээ. Совхоз март һарын эхеэр трактор, машина заһабарилха түсэбөө дүүргээ, үрэһэ хүрэнгөө бэлэн болгожо дүүргүүтэй байна. Социалис мүрысөөнэй гурим зохёогдожо баталагданхай, апрелиин нэгэн болотор полевой станууд, тракторай вагончигууд заһагдажа, гоё һайханаар түхеэрэгдэжэ дүүргэгдэхэ.

Залуу коммунистнуудые иигэжэ хүмүүжүүлнэбди

Һая партида ороһон залуу коммунистнуудые зүбөөр хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна организациин шухала зорилгонуудай нэгэн байһаниинь мэдээжэ.

Манай партийна организацида найман залуу коммунист, тэрэ тоодо КПСС-эй гэшүүнэй хоёр кандидат бии. Тэдэниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ, партийна ажабайдалтай ходо танилсуулжа байха хэрэгтэ ехэ анхаралаа хандуулнабди. Коммунист бүхэндэ партийна даабари ходо үгтэжэ байдаг.

КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Алексей Жерлов агитатораар ажаллана. Тэрэ орон дотороо, хилын саанашье боложо байһан шухала шухала юумэнүүд тухай заводойнгоо ажалшадта хөөрэжэ, дуулгажа байдаг. Ойлгууламжын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахаһаа гадна, мүн партийна ондоошье даабаринуудые һайнаар дүүргэжэ байдаг юм. КПСС-эй хуряангы түүхые өөрөө шудална.

Залуу коммунист Егор Заиграев баһал эдэбхитэйгээр ажаллажа, партийна даабаринуудые саг болзор соонь дүүргэжэ байдаг юм. Тэрэ тодорхой экономикын программаар эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байнхай. Мүн партида һая абтаһан Иван Шитин КПСС-эй түүхэ шудална, партийна даабаринуудта харюусалгатайгаар хандана.

Тэдэнэй хүдэлмэриие шалгажа байхын тулада партийна бюро хирэ хирэ болоод лэ зүблөө, суглаа татажа, хэнэй ямараар партийна даабаряа дүүргэжэ байһан тухай, мүн хэнэй ямар алдуу гаргаһые хэлэжэ, ойлгуулжа үгэдэг. Иимэ зүблөөнүүд дээрэ залуу коммунистнуудта заабари үгтэдэг, тэрэнээ хайшан гэжэ дүүргэхыень заадаг.

Партийна организациингаа ажабайдалтай һайнаар танилсуулхын тула тэдэниие дүршэл ехэтэй үнинэй коммунистнуудтай хамта ябуулжа, профсоюзай гү, али комсомолой организациин хүдэлмэриин ямараар ябуулагдажа байһаниие шалгуулалсадаг болообди. Жэшээлхэдэ, залуу коммунист Александр Газизов партбюрогой гэшүүн П. М. Матвеевтай хамта комсомолой организациин хүдэлмэри шалгаа. Тэдэнэр гансахан шалгалтаар ажалаа хизаарлаагүй, харин ВЛКСМ-эй заводой комитедтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлһэн байна.

Иигэжэ залуу коммунистнуудта партийна даабари хододоо үгэжэ, тэрэниинь дүүргүүлжэ байхада, тэдэнэр эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажалладаг, партийна организациин бүхы коллективэй урда байһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

В. Петрикей,
Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой партбюрогой секретарь.

НҮХЭД ҺААЛИШАД! АБАҺАН СО[ЦИАЛИС] УЯЛГАЯА ҮДЭРҺӨӨ ҮДЭРТЭ ДҮҮРГЭХЫЕ ОРОЛ[ДОГТИ]

Репортаж

Үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөө ехэ һ[үн]

(Һаалишадай хүдэлмэри тухай)

Үглөөгүүр. Баруун хойноһоо хүйтэн жабараар амисхална. Март һара малтажал мэдэнэ хаш. Бүри үбэлдөөшье баруун жабарай хүдэлхэдэ, нютагай зон «Шартахиин жабар» (Шартахи гэдэг голһоо бууһан хадань) хүдэлбэ, саг хүйтэрхэнь гэлсэгшэ бэлэй. Теэд хабарай хагсуу сагта иимэ хүйтэн амисхалай үзэгдэхэдэ, март һарын хэды малтахаар забдаашье һаань, малшад ажалайнгаа эршые зааханшье һуладханагүй. Һаалишад үглөөнэй зургааһаа үнеэдээ һаажа ороно. Тиигэһэн хойноо суглуулжа байһан гурбан һаалгынгаа һү үглөө бүри автомашинада тээгээд, тоһоной заводто ябуулдаг юм. Хэдыхэн сагай үнгэрһэн хойно һаалишад баһал ажалдаа гаранхай. Тэдэнэр үнеэдээ эдеэлүүлжэ, байрыень сэбэрлэжэ, ехэл сүлөөгүй хэбэртэй.

Хэдэн жэлэй саада тээ баригдаһан фермын шулуун байра соо ороходо, һаруулхан, уужам. Уяада байлгагдажа харууһалагдадаг үнеэдтэ шэмэтэ силос, ногоон һолоомо үгтэнхэй. Үнеэдэйнгээ эдеэлжэ

байха һамбаанда һаалишад шэбхэ шабааһыень хүрзэдэжэ, түмэр хобоо соо суглуулаад, дүүжэн харгыгаар газаашань түлхижэ хаяна. Эндэ үнинэй хүдэлжэ байһан һаалишад олон. Тусхайлан хэлэбэл, Цырендыжит Золтуева, Бадма Доржиева, Дулма-Ханда Жаргалова гэгшэд арба гаран жэлэй хугасаада энэ фермэдэ хүдэлнэ. Тэдэнэй хажуугаар магтаалтай хүдэлжэ байдаг залуушуулшье бии. Түрүүшээр фермын дүрбэн бэрхэшүүлтэй **(1-дэхи зурагта зүүн талаһаа һаалишад Гындэн Лубсандашеева, Мария Чойдорова, Долгорсүрэн Сосорова, Гындэн Гармаева гэгшэдтэй)** уулзажа хөөрэлдэбэбди. Тэдэнэй дундаһаа Долгорсүрэн Сосорова мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Тэрэмнай жэлэй эхинһээ хойшо 80 хоногой туршада бүхыдөө 6000 шахуу килограмм һү һаагаа.

—Һаалиин үнеэдтэ ямар тэжээл үгтэнэб. Хоног соогоо хэды килограмм һү һаанабта? —гээд нүхэр Сосоровада хандахада:

— Энэ үбэлдөө шэмэтэ тэжээл элбэгтэй байжа, үнеэднай хожороогүй. Һаянай һүеэ бүришье ехээр нэмээнэ. Хоног соо үнеэн бүриһөө 8-9 килограмм һү һаанаб. Эды шэнээн һү һаадаг һаалишад эндэмнай олон юм,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Һаалиин үнеэдтэ үдэрэй 30—30 килограмм кукурузын силос, мүн ногоон һолоомо болон бусад тэжээл үгтэнэ. Үбэлжэлгын үедэ малдаа шэмэтэ тэжээл горитойгоор бэлдэжэ абаагүйдэ хаанаһаа һүн далай билтархань һэм. Энэньшье мэдээжэ. Тиимэһээ кукурузашан Ербандай Цырендашеев оролдосотойгоор ажаллажа, Дээдэ-Бургалтайнгаа отделенидэ 3 мянга гаран тонно кукурузын силос дараһан байна. Энэнь һаалишадта горитой туһа болоо. Үнеэдээ шэмэтэ тэжээл дээрэ байлгажа һү ехээр һаахадаа, малшадшье урматай зоригтойгоор хүдэлнэ.

Малшадай хүдэлмэритэй танилсажа байһаар нилээд удаан болошобобди. Хабарай наран сэхэ урдамнай ерээд, үдын һаалган эхилшэбэ. Эгээл энэ хабада Боомой урдахи хабсагайн тэрээгүүр хоорбо шэрэһэн трактор түглын харагдаад, уданшьегүй фермын малай эдеэлсэдэ кукурузын силос **(2-дохи зураг)** асарагдажа буулгагдана. Отделениин түрүү механизатор Дамба Пансалов холохоншье һаань, «Беларусь» тракторааранша үдэр бүри хоёр эрьесэ хэжэ, баруун фермын малые шэмэтэ тэжээлээр хангажа байдаг. Һайнаар хүдэлдэг хадань, тэрэниие нютагаархидынь колхозой правлениин гэшүүн болгон һунгаа. Мүн һаяшаг партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ туһалха постын гэшүүнээр томилогдоо.

...Һү хадагалдаг байра соо ороод, гүүртые даагша нүхэр Ц. Жаргаловтай уулзажа байбабди. Һаам дүүрэхын тэндэ фермые даагшашье сүлөөгүй. Һаалишадай һааһан һү хэмжэжэ абаад **(3-дахи зураг)**, данса соогоо тэмдэглэнэ. Малшадай хэһэн хүдэлмэриин дүн үдэр бүри согсологдожо, эли газарта бэшэгдэнэ. Эндэ үнеэн бүриһөө сүүдхын 7-8 килограмм һү һааха гэһэн уряа лозунгнууд үлгөөтэй. Иимэ харюусалгатай зорилгоёо малшад хэр бэелүүлнэ ааб гэжэ бодоод:

— Зориһондоо хүрэжэ байна гут?—гээд гүүртые даагшаһаа асуубабди. Тиигэхэдэмнай, бишыхан хайрсаг сооһоо хамаг дансаяа гаргаад, март

һарын 20 хон[ог] — 11897 [...] һаагдаа. Ма[...] мэмнай 18 м[...] хэ бэзэ,—гэб[...]

Хабар боло[...] мынхид үне[...] гэлсэдэг бал[...] һара бүри [...] Хэрбээ январ[...] даа 12 мянга [...] һү һаагдан [...] тэрэнь 1,5 [...] Мүнөө үедэ [...] хад пүүд хүр[...] дээ абтана. Т[...] мынхид һү һаа[...] далдаха гурб[...] бари сүм дүүр[...]

Тиигэһээр [...] болобо. Хойто [...] руун фермы[...] дээ һааха дүү[...] суглаһан һүе[...] дээд, һү ха[...] хүлеэжэ бай[...] лоогүй: үнеэ[...] һэн һү зөөд[...] мнай Боомой [...] орожо ерэб[...] хаяадаа тооб[...] шамдуухаар [...] томо цистерн[...] жэ эхилэ[...] һаалишадай [...] дэ дүүрэн [...] манай бар[...] хооһоржол бай[...]

Энэ ферма[...] абаашажа хэ[...] нилсахадамна[...] «ВЭ 58-49» н[...] шиные жол[...] Иван Семено[...] Ториин масло[...] нидэ гурбада[...] нэ.

— Һужа я[...] машинаараа [...] тэр гараад, Д[...] гаар тойроод, [...] бусадаар ажа[...] машинамни г[...] 150 мянган [...] гэжэ Иван Се[...] гаа урда тэ[...] хэлээд, замда[...]

Эдэмнай [...] ажаллдаг зо[...] дэр болоходо, [...] дэлмэриин эр[...] «Мир» колхоз[...] мой фермын[...] бодолтойгоор [...] дэр мүнөөдэр [...] һааха»—энэл [...] рилго. Иигэж[...] ти, правитель[...] рал ороолдо[...] жалтаар хар[...]

манай шта[...]

Мэргэжэлтын зүбшэл

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй анхаралда

ТАРЯАЛАНГАЙ ШИИГ НОЙТО ЯАЖА БАРИХАБ?

Ороохо таряанай үндэр баян ургаса абахын тула таряалангай шииг нойто һайнаар бариха, газарай хүрьһэ хүндэ катогоор нягтаруулан даруулха, жэгдэлхэдэ, тон ехэ удха шанартай.

ҺАЙН ОНОЛ АРГАНУУДАЙ НЭГЭН

Хабартаа, зундаа хура бороогой ёһоор ородоггүй дээрэһээнь ган гасуурта дайрагдахаяа һанадаг уларилтай республикын олонхи нютагуудта таряалангаа зүбөөр элдүүрилжэ, шииг нойтыень һайнаар бариха, хүрьһэнэй дээгүүрхиие хаһа сагтань нягтаруулжа үгэхэ шухала.

Оронноймнай хуурай уларилтай олонхи область, хизаарнуудта таряалан дээгүүр хүндэ каток шэрэжэ хүрьһыень нягтаруулан даруулаад, шииг нойтонойнь нара, һалхинда түргэн хатахые болюулдаг арга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Харин манай эндэ энэ түрүү аргые тоодоггүй гэхэ гү, али энээниие хаа хаанагүй зүбөөр хэрэглэдэг боложо шадаагүй байна.

Теэд үнэндөө энэмнай хабар, намаршье хахалһан газарай шииг нойто зүбөөр бариха, хүрьһыень хатаахагүй эгээл һайн аргануудай нэгэн ха юм. Буряадай хүдөө ажахын станциинхидай һүүлэй жэлнүүдтэ хэһэн туршалгаһаа харахада, хүндэ каток шэрэжэ нягтаруулан даруулһан газарай хүрьһэн шииг нойтоор һураггүй элбэг байдаг гэхэ гү, али энээнэй ашаар гектар бүридэ 20—35 хүрэтэр тонно шииг нойтон хатахаһаа урид һайнаар хушагдажа баригдана.

Таряалангай хүрьһэ нягтаруулан даруулха, тэгшэлхэдэ, шииг нойтониинь һайнаар баригдахаһаа гадна, мүн хүрьһэниинь түргэн дулаасажа, үрэһэнэй ургахада таарамжатай болодог. Жэшээлхэдэ, намар хахалжа хүрьһыень нягтаруулан даруулһан газар хабартаа тиимэ хүдэлмэри хээгүй орхиһон таряалангайхиһаа һураггүй эртэ гэдэжэ дулаасадаг. Энэмнай ороохото ургамалнуудые эртэ барижа һайнаар ургуулхада шиидхэхы удха шанартай ха юм. Юуб гэхэдэ, хүрьһыень нягтаруулжа даруулһан газарай ургасань бусад таряалангайхиһаа 2-3 үдэрөөр урид гараад, жэгдэ һайнаар ургажа, түргэн эдеэшэнэ.

ХҮНГЭН МОДОН КАТОГООР ХҮРЬҺЭ НЯГТАРУУЛХАГҮЙШ

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, энэ аргые хаһа сагтань зүбөөр хэрэглэжэ шадаа һаа, ороохо таряанай ургасые эрид дээшэлүүлхэ арга боломжо бии байна. Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциинхидай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, хүрьһыень нягтаруулжа даруулһан таряалангай ургаса гектар бүриин 1,5 центнерһээ 1,9 центнер хүрэтэр дээшэлдэг байна. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо нёдондо хүндэ каток шэрэжэ нягтаруулһан газарай гектар бүриһөө ургасань дунда зэргээр 2,1 центнерээр дээшэлээ юм. Хориин, Баргажанай сорт туршадаг участогуудташье энэ арга хэрэглэхэдэ, таряанай ургаса һураггүй дээшэлнэ.

Гэхэтэй хамта нэн түрүүн таряалангай хүрьһэнэй шииг нойтоной түргэн хатахагүйнь тула хаһа сагтань лэ, эгээл хүндэ катогоор нягтаруулжа даруулха, жэгдэлхэ хэрэгтэй. Тиигэбэшье, олонхи колхоз, совхозуудта тракторай плугай гү, али сеялкын хойноһоо хүнгэхэн модон каток шэрээд, газарай хүрьһэ нягтаруулаабди гэжэ бэеэ мэхэлнэ. Үнэндөө энээнэй аша үрэнь тон бага. Тиимэ катогууд газарай хүрьһэ нягтаруулхаһаа байха, миил шоройень бага зэргэ жэгдэлээд лэ, плуг, сеялкын хойно юрын хамуур шэнги шэргүүлдэжэ ябадаг.

Харин Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станцида, зарим колхоз, совхозуудта хэрэглэгдэдэг, хүндэлөөшөө 1,4 метр утатай, 355 килограмм хүндэ тусгаар хадхууртай, мүн елэгэршье катогуудые шэрэхэдэ, газарай хүрьһэн һайнаар нягтарна. Тиимэһээ энэ хүдэлмэридэ «ЗКВГ-1,4» гү, али «ЗКК-6А» түхэлэй түмэр катогуудые хэрэглэхэ шухала. Хэрбээ газаагуураа хадхуургүй каток шэрээ һаа, хойноньхүнгэхэн борной шэрээд ябахада, хүрьһэнэй дээгүүрхи шорой һалхинда үлеэгдэхэгүй байдаг.

Таряалангай хүрьһэ ямар болзорто нягтаруулан даруулхаб? Түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, газар хахалхадаа плугайнгаа хойноһоо хүндэ каток шэрээд ябабал, ажалынь һураггүй хүнгэн боложо үгэнэ, шииг нойтонииньшье түргэн хатахагүй ха юм. Һайнаар нягтаруулан жэгдэлһэн таряаланда сеялкэ табижа тарихада, үрэһэн нэгэ жэгдэ гүнзэгыдэ хэгдэнэ, мүн хожомынь тэрэниие хадаха, хуряахадашье комбайн, машина түргэнөөр ябуулагдажа, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэгдэхэ бшуу.

ЭРТЫН БОРНОЙЛГО ХЭРЭГТЭЙ ГҮ?

Манай эндэхи ажахынуудта газарай хүрьһэнэй шииг нойто бариха, хушахын тула газараа хабар эртэ борнойлдог гээшэ.

Энээнэй аша үрэнь үшөөл бага байна. Юуб гэхэдэ, олонхи нютагуудта хабарай хүдэлмэриин эхилхэ үеэр шанга һалхин буужа, газарай шииг нойто илангаяа түргэнөөр хатаажархидаг. Тиимэһээ хүнгэн хүрьһэтэй газар борнойлходомнай, шоройнь бүри һэбхи зөөлэн болоод, шииг нойтониинь һалхинда улам түргэн хатана.

Жэшээлхэдэ, нёдондо туршалга хэжэ үзэхэдэмнай, апрелиин 19-дэ борнойлһон газарые 6 хоноод шалгахада, хүрьһэнэйнь шииг 20 сантиметртэ ойройдоол 6,7 процент байгаа. Харин эртын борнойлго хэхын орондо «ЗКВТ-1,4» түхэлэй хүндэ каток шэрэһэмнай баһал тиимэ гүнзэгыдэ шииг нойтониинь 8,1 процент болоо гэхэ гү, али борнойлһондо орходоо 1,4 процентээр ехэ шииг баряа.

Энээн дээрэһээ харахада, хүнгэншэг хүрьһэтэй газарые хабар эртэ борнойлонгүй, хүндэ каток шэрээд, хүрьһыень нягтаруулан даруулбал дээрэ. Тиигэбэшье, хүндэ, шабарлиг шоройтой хүрьһэ хабар эртэ катогоор нягтаруулжа баһал болохогүй. Харин борнойлжо, шииг нойтыень хушаха болоно.

Таряалангай хүрьһэ нягтаруулан даруулхада, шииг нойтониинь һайнаар баригдахаһаа гадна, хабарай хуурай һалхинда газарай хүрьһэн гэмтэхэгүй, үрэжэлтэй шоройнь үлеэгдэхэгүй ха юм.

В. Бохиев,
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

ЖЭШЭЭ АБАМААР АДУУ[ШАН]

Үнгэрэгшэ жэлдэ Суулгын совхозой гурбадахи отделениин адуушан Михаил Даздров өөрынгөө харууһалжа байһан 32 гүүнһээ 32 унага абаад, нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлһэн байна.

Энээниие яһала һайн үрэ дүн гэжэ тоолохо ушартай болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, гүүд, азаргыншье, унага, даагадайшье харууһа, тэжээлые хангалтагүйгөөр эмхидхээд, 30—40 гү, али 50—60 гүүнһээшье ойройдоол 20—30 унага абадаг ажахынууд бии ха юм.

—Адуун һүрэгөө хайшан гэжэ харууһалаад, иимэ һайн үрэ дүн түйланабта,— гэжэ асуухада...

— Һайн, зүб харууһанда байлгагдажа, хаһа сагтаа ороондо оруулагдаһан тобир тарган гүүн түрэнгүй яахаб даа. Гансал үлэнхэ туранхай гү, али азаргынь шадал тамираар һула байһанһаа боложо гүүд һубайрдаг бшуу,— гэжэ Михаил Николаевич хэлэнэ.

Нёдондо нүхэр Даздров үрэжүүлгын үедэ хоёр азаргаяа нэгэ нэгээр ээлжээлүүлжэ байгаад, 5-6 сүүдхээр адуундаа табижа, гүүдээ ороондо оруулаа. Һүүлдэнь азаргануудаа һүрэг сооһоо илгаад, тусгаар һайн харууһа, тэжээлдэ байлгаа юм. Азаргануудаа иигэжэ шадамар бэрхээр харууһалжа, гүүдээ зүбөөр үрэжүүлхэдэнь, тэдэнь һубайраа-

гүй, унагад[...] нууд байда[...]

Байгша он[...] шан гүүд, аза[...] шадалаар һа[...] бөөр ороолдо[...] олон[...]

Тэрэшэлэн [...] үйлэдбэриин [...] «Путь Ленин[...] шан [...] дүн [...] һан 30 гүүн[...] жүүлжэ, тэ[...] дэ табигдажа [...] лууһан азарг[...] харууһалжа, [...]

Улаа[...]
плeмст[...]

...Н ХҮГШЭН ...ОЙ ЖАРГАЛ

...Һудан голой ...нютаг алаг- ...Үнөө эндэхи ...үбэлэйнгөө ...соохор бо- ...үбөөр һүрэг ...ябана.

...совхозой гур- ...хонишон ...хаража байдаг

...Базардашее- ...нь танилсаха ...үбгэжөөл хони- ...шобобди.

...шахажа яба- ...һайса гарам- ...хоёр хүн ...сэдьхэл ...нүүд хүдэлжэ

...хэр үни- ...абанат, мүнөө ...йота? — гээд

...510 гаран эхэ ...900 гараниинь ...хонин түрөөд, ...томо болгог- ...соогоо үшөө 90 ...— гэжэ үбгэн

...рдашеев даруу ...:

...һайхан саг болоо ...шадалтай хүнэй ...үгүй, хэрэгтэй ...шахуу бэл- ...3 үхибүүдые

һаруул гоё һургуулинуудта һурганабди. Хоёрнай Хэжэнгын дунда һургуулида, нэгэ одхон басагамнай Ородой адагайнгаа эхин һургуулида һурана. Эдэ үхибүүдэйнгээ эрдэм бэлигтэй болохын хойноһоо хүгшэн хоюулаа үдэр һүнигүй һанаагаа табижа, Эхэ һайхан орондоо туһатай, ерээдүйн жаргалта байдалые тогтоолсохо хүнүүд болог лэ гэжэ юрөөжэ һуугшабди.

— Мүнөө сагта шадалтайл һаа, хони, хурьга харахада тоншье бараг даа. Урданайхида орходоо ажал тон хүнгэн болоо. Юумэ бүхэн механизмын хүсөөр бүтээгдэнэ. Ажаллажа ябахада урматай, олзошье ехэтэй. Бидэ хоюулаа һарын 100 гаран түхэриг абадагбди. Нэгэ бишыха хүдэлмэриимнай хүндэдөөд ерэхэдэ, хурьга абалсаха хүнүүдые эльгээжэ туһалалсадаг,—гэжэ Гыма хүгшэнииинь тодожо абаад хөөрэнэ.

— Хонидоймнай хүхэ ногоон дээрэ гаража үе мүсөө тэниилгэхэ, хүшэ шадал орохо сагынь холо бэшэ. Адуулжал шадаа һаамнай, малай эдихэ юумэ мүнөө ехэл элбэг. Ядамаргүй ондо орохо, хони, хурьгадаа эрхимээр харууһалжа шадахабди даа,— гэжэ эдэ хоёр хөөрэлдэжэ һуугаа һэн.

Тиимэшье байнгүй яахаб. Мүнөө хонидынь тобир тарган, үбһэ тэжээлынь зүбөөр гаргашалагдана. Хурьгадшье гарза хоролтогүй түлжүүлэгдэнэ.

Ц. Томтохоев.

Хори тосхон.

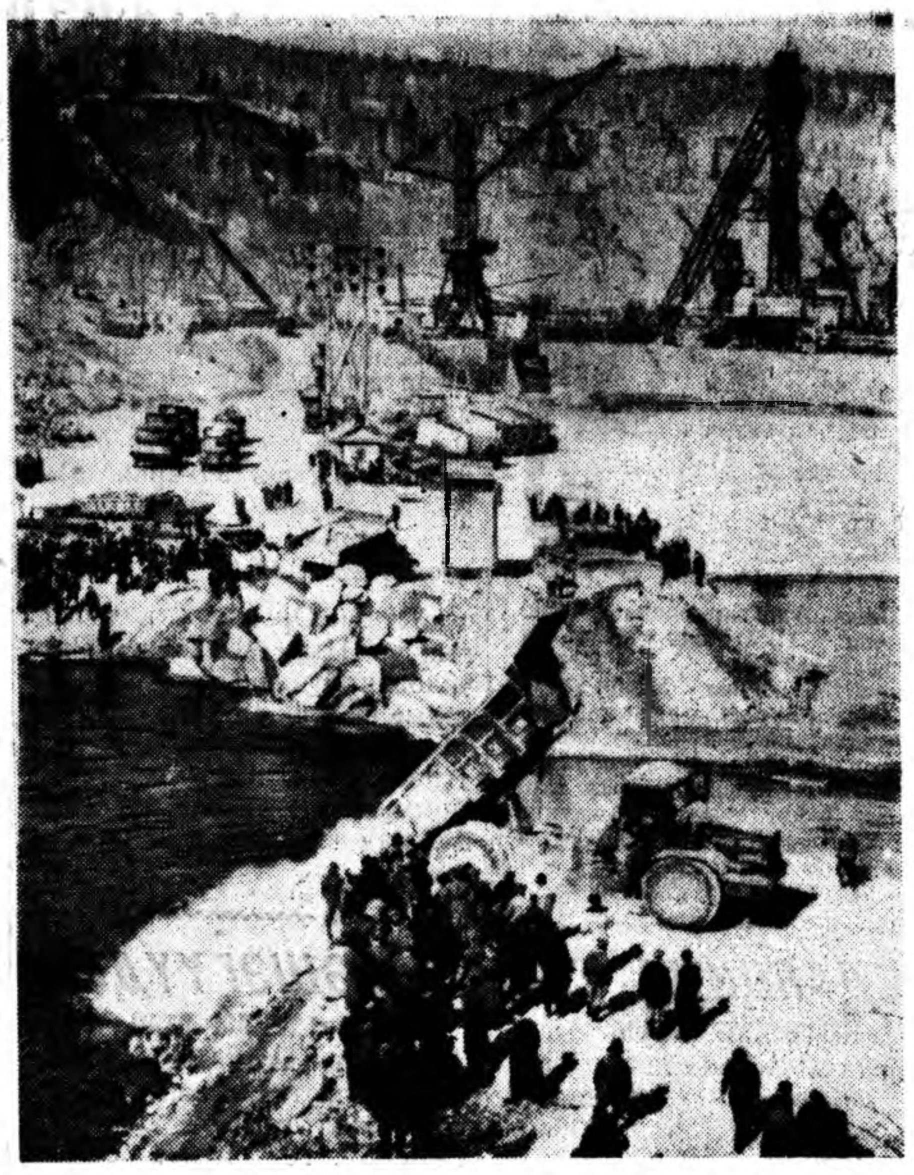

ДИВНОГОРСК. Агууехэ Енисейе хаалга ёһотойл һайндэр. Красноярска ГЭС-эй барилгашадай ажалай илалта болоһон байна. Зураг дээрэ: мүрэнние хаалга харуулагдана. Түрүүшын машинанууд томо томоор шудхагдаһан бетонуудые мүрэнэй һаба руу хаяжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

...КЫНГАА 40 жэлэй ойе угтуулан

Оньһон шэнэ машинануудые бүтэээгшэд

...ёр жэлэй ...ника дотор- ...ческэ про- ...хүгжөөгдэжэ ...шье, манай ...ээн гаргажа ...родукци Эхэ ...область, хи- ...эгдэдэг бо-

...нуудые заһа- ...шэнэдхэн ху- ...ндоо продук- ...зорилгоёо ...муу бэшээр ...байна. «Бу- ...гэһэн там- ...машина- ...гдэдэг боло- ...Ташкент, ...Таджикистан ...газарта эль- ...промыш- ...эгдэхэ маши- ...саг соо бү- ...заводойхид ...хэдэн маши- ...байнхай. Эдэ ...тогоор үшөө ...орео оньһон, ...машинанууд

...ондо жэлэй ...Г-2Э» түхэлэй ...бүтээгдээ. ...детальнууд- ...10 метр ...бэлэн бол- ...байгаа. Мас- ...вич Федоро- ...ьна машина ...гай хүдэлмэ- ...рда табигда- ...тэй түрэтэй- ...нэ үйлэдбэри ...эд нэтэрүү-

...одукци һай- ...участогай- ...р «ОГ-4Э» ...машина хэ- ...нёдондо жэ- ...нэгэ хэды ...орео онь- ...түхэлэй ма- ...хоёр метрээр ...детальнууд- ...Һарбээ нё- ...машина хоёр

ондоо шабыл түмэр орёожо гаргадаг байгаа һаа, энэ агрегат нэгэ доро аяар 4 янзын шабын түмэр орёожо гаргаха шадалтай. Обмоточно хоёр түхэлэй машина бүтээн гаргахынгаа хажуугаар тус участогайхид шэнэ үйлэдбэри амжалтатайгаар шудалаа. Кабельна промышленностиин — научно-шэнжэлэлгын институдай конструкторска бюрогой зохёоһон чертёжой ёһоор М16 маркын эмальстанок эндэ бүтээгдээ.

Үнгэрэгшэ жэлэй декабриин һүүлшын үдэрнүүдтэ холбоггдожо дүүргэгдээд, техническэ туршалга, шалгалта хэхын тула Москва эльгээгдэһэн түрүүшын эмальстанок һайшаагдаһан байна. Мүнөө тус заводойхид эмальстаногуудые олоор бүтээн гаргаха даабаряа дүүргэжэ эхилээ. Советскэ Союз дотор эгээл түрүүшынхеэ бүтээгдэжэ байһан эмальстанок хүнэй үһэндэл нариихан шабын түмэр шаажан гүйлгэн орёохо юм. Ороноймнай бусад заводуудай хэһэн «ЭМ 11/16» түхэлэй пеэшэнтэй нэгэ зэргэ хүдэлгэгдэхэ энэ станок нэгэ минута соо 47 метр шабын түмэр шаажан гүйлгэн орёожо, нэгэ часай туршада 30000 метр шабын түмэр бэлэн болгохо шадалтай. Бусад оронуудһаа асарагдадаг иимэ түхэлэй станогуудта орходоо энээнэй бүтээсэнь ехэ, мүн ондоошье һайн илгаатай. Республика доторнай бүтээгдэжэ эхилһэн эдэ станогуудые кабельна промышленностьда хэрэглэхэдээ, манай орон жэлдээ 420 мянган түхэригэй алмалта хэхэ аргатай болоно.

Шухала хэрэгтэй шэнэ машинануудые бүтээдэг участок... Элдэб янзын станогуудай дэргэдэ хүдэлмэришэдэй сүлөө забдагүйгөөр ажаллахань харагдана. Эмальстанок, обмоточно машина бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ олон тоото деталь, узелнуудые бэлэдхэжэ байһан тэдэнэй зариманиинь нэгэ станогһоо нүгөөдэ станогто ошожо, гартаа бариһан металл, түмэр зүйлнүүдые тошылдоно, үрэмдэнэ, тусхай хэмжүүртэ тааруулжа үзэнэ.

— Миша, энээние хаража үгыш, нэгэ бага тааранагүй гээшэ ха,—гэжэ нэгэ залуу хүбүүн хажуудаа байһан хүндэ хандаба. Залуу хүбүүнэй бэлдэһэн деталие гартаа барижа, эндэ тэндэһээнь ехэ анхаралтайгаар хараад, тусхай хэмжүүрээр хэмжэжэ үзэһэнэй һүлээр заабари үгэжэ, нүгөөдэ нэгэ хүдэлмэришэнэй хажууда ошобо.

Михаил Староженко гэгшын даадаг слесарь-хабсаргагшадай бригада ганса гурбан хүнһөө бүридхэгдэбэшье, ехэ харюусалгатай ажал дүүргэнэ. Эмальстаногуудай нэгэ шухала деталь тааруулан хабсаргагшад даабаряа саг болзор соонь һайн шанартайгаар дүүргэхые оролдоно. Николай Ткач, Сергей Ханхатов, Михаил Староженко гэгшэд долоон жэлэй табадахи жэлэй туршада шэнэ амжалта туйлахаар зоригжоод, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхай. Энэ уялгаяа нэрэтэй солотойгоор хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһанаа тэдэнэр мэдүүлнэ.

Орёо оньһон машина, станогуудые хараалагдаһан саг соонь бэлэн болгожо, хэрэгтэй газартань эльгээхын тула тус участогайхид үйлэдбэрээ зүбөөр, һайнаар эмхидхэжэ байна. Эндэхи хүдэлмэришэд тус бүридөө тусхай уялгануудые абажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлнэ. Хүдэлмэришэдэй олонхинь хоёр-гурбан мэргэжэл шудаланхай. Тиигэншьегүй аргагүй гэжэ тэдэнэр өөһэдөө хөөрэлдэнэ. Энэньшье зүб.

Олон тоото элдэб янзын деталь, узелнуудые бэлэдхэхын, тэдэнээ холбон хабсаргахын тула уран гар, дүй дүршэл, тусхай мэргэжэл шадабари хэрэгтэй болоно. Иимэ эрилтэ, зорилгые һайнаар мэдэрһэн, уран гараараа суурхадаг хүдэлмэришэд эндэ олон. Николай Березовский, Павел Шевчишин, Владимир Анисимов, Валентина Варфоломеева, залуу токарь Леонид Черниговский болон бусад хэдэн мэргэжэлтэй боложо, токарна, фрезернэ, үрэмдэлгын станогуудта ажаллажа шадаха юм. Даабаряа 150 процентһээ доошо бэшээр дүүргэдэг слесарь Александр Бурчевский, токарь Александр Меньшиков, Евгений Зубков юрэнхы бэлэдхэлээ дээшэлүүлэн, хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулида һуралсана.

Үйлэдбэрёэ һайнаар шудалжа, шэнэ продукци бүтээн гаргажа байһан тус участогай хүдэлмэришэд республикынгаа 40 жэлэй ойе амжалта туйлан угтаха зорилго урдаа табинхай. Тэдэнэр булта ажалдаа шэнэ ёһоор хандаха, шэнэ ёһоор ажаһууха гэжэ мүрысэн, коммунис ажалай ударнигай нэрэ солодо хүртэлсэхөөр ажаллана.

***

Арадай ажахын гол шухала һалбариин түхеэрэлгэнүүдые бүтээжэ, шэнэ продукцяа хаа хаанагүй эльгээжэ байһан энэ завод кабельна промышленностиин машина бүтээлгын участогһаа гадна, токарна патронуудые хэхэ, электромоторнуудые заһабарилха, инструментальна болон бэлэдхэлэй участогуудтай юм. Энэ участогайхид мүн лэ эршэмтэйгээр ажаллажа, даабаряа һайнаар дүүргэнэ. Патронно участогай хүдэлмэришэд үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо байгша ондо 64 процентээр үлүү ехэ токарна патронуудые бэлэдхэхэ даабаритай.

Республикынгаа 40 жэлэй ойе ажалдаа амжалта туйлан угтахаар зоригжоһон «Буряткабель» заводой участок бүхэндэ социалис мүрысөөнэй эршэ улам шангадажа байна.

С. Бардамова.

...[illegible] отличн... Бада... нэрэм хай... ...ида хүдэл... ...цехтэ кра... ...ха зуураа, ...115 про... ...нэ. Зураг ...

...АЙ фото.

Урган хүгжэнэл Сүбэгтэ

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Погранична совхозой мүнөөнэй Сүбэгтэ тосхоной макет Хяагтын музейдэ табигдаба. Энэ тосхон Базальтово хадын хормойдо оршоно. Тэрэ һуурин 1930 ондо бии болгогдоо. 3-дахи табангууд болон сонгоол угсаатанһаа бүридэһэн тус тосхоной зон урдань эшэгы гэрнүүд соо эндэ тэндэ об-тобхон 2-3 айлнуудаар һуудаг байгаа. Колхоз байгуулалтын түрүүшын жэлһээ эхилэн тэдэ зон хамтаран, нэгэн доро түбхинэн һуужа эхилһэн байха юм. Анха эндэ түрүүшын гэр—эхин һургуулиин байшан табигдаһан гэхэ. Тэрэнэй дэргэдэ интернат баригдаа. Һургуули хадаа нүүдэл һудалтанай дунда, уһа голтой газарта байгуулагдаа. Бомботын аршаан гэжэ нэрлэгдэһэн тэрэ уһаниинь арад зоной хэрэглэхэдэ, мал уһалхада тон таарамжатай газар байһан.

Шугам шэнги сэхэхэн гудамжа, эмхитэй зохидоор табигдаһан гэрнүүд, тэдэнэй дэргэдэхи участогууд, ниитын эмхи зургаануудай байранууд макет дээрэ гоёор харагдана. Тэндэ һургуули, медицинскэ пункт, сельпогой магазин, тоһоной завод, совхозой амбаарнууд, гараж гэхэ мэтын барилганууд олон. Хараалагдаһан проектын ёһоор, тус тосхондо клуб, стадион, эхэнэрэй нарайлалгын гэр болон бусад баригдаха байна. Тосхоной шэнэ гудамжа, шэнэ барилганuудые урданай орбо-сорбохон үмсын гэрнүүдтэй жэшээлэн харахада, тад ондоо түхэл шэнжэ оруулаа.

Сүбэгтэ нютагай гэрнүүдэй хушалташье урдын дараанса хушалтатай жэшэхээр бэшэ. Эндэ пилорама хүдэлжэ, тосхоной зоной гэрнүүдые хушаха, сонхын ставни болон бусад зүйлнүүдые хэхэ материалаар хангана. Олонхи айлнуудай сонхын налиишнигууд национальна орнамент һиилэжэ бүтээгдэнэ. Жэшээнь, «Түмэн жаргал» һиилэжэ гоёогдоһон угалзатай сонхонуудые харанабди. Тэрэшэлэн мүнөө үеыншье һиилүүрнүүдые — табан хушуу, эб найрамдалай шубуу — гулабхаагай дүрсэ зураһан гоёолтонуудтайшье сонхонууд бии. Газаагуураа, гэрэйнгээ үбэр талаар модо һуулгаһаниинь баярламаар. Тэдэ ургамалнууд ехэнхидээ бургааһан, хуһан, рябина болон бусад модод болоно.

Мүнөө тус тосхондо 100 шахуу гэр газаахи барилгануудтайгаа түхеэрэгдэнхэй. 1930 оной урда тээ тэндэ гансахан гэр байһан. Бомбото гэжэ булаг мүнөө «Бомботын аршаан» гэжэ нэрлэгдээ. Эзэгүй хооһон тала байһан энэ газарта Погранична совхозой гурбадахи бригадын түб һуурин—Сүбэгтэ тосхон тогтонхой.

Р. Тугутов.

Карибска далай дээрэ харата муухай ааша гаргалгые болюулха

США-гай правительствада эльгээгдэһэн буруушаалгын ното

Советскэ «Льгов» гэжэ худалдаа наймаанай судные буудаһантай дашарамдуулан, США-һаа Москвада байдаг посольстводо СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство энэ оной мартын 27-до иимэ удхатай буруушаалгын ното эльгээгээ.

«Совет Социалис Республикануудай Союзай Гадаадын хэрэгүүдэй министерство Советскэ правительствын даалгабаряар иигэжэ мэдүүлнэ.

Кубын Исабела-ла-Сагуа гэжэ портдо байһан советскэ «Льгов» гэжэ худалдаа наймаанай судные далай тээһээ суднада дүтэлжэ ерэһэн катер энэ оной мартын 17-ной һүни буудаһан байгаа. Судные томо калибертай пулемёдоор хэдэ дахин буудаһан байгаа.

Кубын революцида харша этэгээдүүдэй удамаршанар США-гай ниислэл Вашингтондо мартын 19-дэ пресс-конференци хэхэдээ, советскэ судные манай бүлэг буудаа гэжэ мэдүүлһэн байха юм. Иимэ ябуулга хэхэдэнь Холбоото Штадууд һаад ушаруулнагүй, эдэ бүлэгүүд иимэрхүү добтолгонуудые саашадаашье үргэлжэлүүлхэ гээд тэдэнэр мүн лэ мэдүүлээ.

Мүн энэ үдэр США-гай гүрэнэй департамент мэдээсэл тунхаглаа. Кубын революцида харша этэгээдүүдэй советскэ судные буудаһан баримтые энэ мэдээсэл соогоо арсахагүй зуураа, Карибска далай шадар иимэ харата муухай ааша гаргалгые оройдоошье буруушаагаагүй, харин үнэндөө эдэ бандит ёһоной ябуулгануудые тухиран дэмжэһэн мэдүүлгэ хэһэн байна.

Кубын арадта урбагшадай бүлэг Америкын Холбоото Штадуудай газар дээрэ хоргодон шэбээлжэ байдаг. Эдэ бүлэгүүд США-гай правительствын материальна тэдхэмжэгүйгөөр, Америкын буу зэбсэг болон суднануудые абангүйгөөр иимэрхүү хорото ааша хэжэ шадахагүй байгаа гэжэ эли байна бэшэ аал. Революцида харша этэгээдүүдэй бүлэгүүд Холбоото Штадуудһаа мүнгэ зөөреэр дэмжэгдэдэг, тэдэнэй зүгһөө хүсэдөөр үмөөрэгдэдэг гэжэ Америкын тусхай тушаалта хүнүүд нэгэтэ бэшэ мэдэрһэн байгаа бшуу.

Кубын Республикада дээрмэшэн ёһоной добтолго эмхидхэхын тулада Кубын революцида харша этэгээдүүдые өөрынгөө газар дээрэ байлгахадаа, мүнгэ зөөреэр тэдхэхэдээ, США хадаа үнэндөө Карибска далай шадарай, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи оршон байдалые аюултайгаар хурсадуулхаар ябуулга хэнэ гээшэ.

Кубын революцида харша этэгээдүүдэй ябуулгын түлөө, тэрэ тоодо советскэ «Льгов» гэжэ суднада тэдэнэй хэһэн добтолгын түлөө, бүхы харюусалгые США-гай правительство хүсэдөөр дааха болоно гэжэ элитэ. Иимэ ябуулганууды хэхыень США-гай зүгһөө дэмжэн тухирха гээшэ суднануудай һаадгүйгөөр тамаран ябаха тухай уласхоорондын бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн ёһо гуримые, ООН-ой уставай шухала гол ёһонуудые бүдүүлигээр эбдэхэһээ гадна, мүн Карибска далай шадар тохёолдоһон шахардуу шанга байдал гуримшуулха тухай СССР-эй болон США-гай правительствануудай үгэеэ ойлголсоһондо оройдоошье тааралдахагүй байна.

Советскэ правительство советскэ «Льгов» гэжэ суднада дээрмэшэн ёһоной добтолгын хэгдэһэн тушаа США-гай правительствада буруушаалга мэдүүлхэ зуураа, саашадаа иимэ харата муухай ябуулганууды гаргуулхагүйн тулада США-гай правительствын зүгһөө эрид шанга хэмжээнүүд абтаха бээз гэжэ хүлеэнэ.

Москва, 1963 оной мартын 27.

ШҮЛЭГҮҮДЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

УРАН ШАДАБАРЯ ДЭЭШЭЛҮҮЛЭНГҮЙГӨӨР УРАГШАА ДАБШАХЫН АРГАГҮЙ

Поэзиин үндэр һайхан ордоной алтан үүдэнэй дэргэдэ ерээд, онгойлгожо орохо һанаатай татажа байһан хорёод гаран эдир залуу хүбүүд, басагадай түрүүшын туршалга шүлэгүүдые «Буряад үнэнэй» литературын таһагһаа намда үгэбэ. Тиихэдээл «эдэ шүлэгүүд бирагүй байһанһаа болоожо газетэдэ толилогдобогүй. Эдэниие уншажа, наринаар шэнжэлжэ үзөөд, һанамжаяа бэшыт» гэбэ.

Эхэ оронойнгоо, совет арадайнгаа аша туһада шэн габьяатайгаар ажаллажа байһан эдир залуу нүхэд, мүн һургуулиин һурагшад эдэ шүлэгүүдые бэшэһэн байна. Сэдьхэл зүрхыень доһолгожо долгилуулжа байһан һайн һайхан юумэн тухай тэдэнэр бэшэнэ. Теэд залуу бэшэгшын сэдьхэлээ хүдэлгэжэ, арюун һайхан зорилго урдаа табижа бэшээд, газетэдэ толилһой гэжэ үнэн зүрхэнһөө хүсэн эльгээһэн шүлэгынь яахадаа газетэдэ гаранагүй гээшэб? Залуу нүхэр энэ шүлэг бэшэхэдээ яһала оролдоо, бодолгоёо һайса мухарюулаа, толгойгоо зобоогоо ха юм. «Одоолшье зэмэгүй һайн шүлэг болобо даа» гэжэ өөрынгөө шүлэгөөр өөрөө омогорхоходоо редакцида эльгээнэ ха юм. Тиимэһээ «Буряад үнэнэй» ээлжээтэ номерой ерэхэ бүри «шүлэгни одоолшье аржыжа байхань ёһотой!» гэжэ дэлгээхэдэнь байнагүйл.

Теэд нээрээшье, энэ нүхэрэй «зэмэгүй һайн шүлэг» **яахадаа** газетэдэ толилогдобогүй гээшэб?! Юун болооб? Али ямар нэгэн шалтагаанаар хүрэжэ ошобогүй гээшэ гү? Юундэ хүрэхэгүй һэм бэ, хүрэхэ сагтаа, хүрэхэ газартаа хүрөө. Редакциин литературын таһагайхид уншаа. Теэд газетэдэ гаража шадахагүй байшаба. **Яахадаа?!**

Редкцида шүлэгүүдээ эльгээһэн хори гаран эдир залуу нүхэдэй табижа байһан **яахадаа** гэһэн асуудалда шадал зэргээрээ харюусажа үзэһүү. Залуу бэшэгшэдэй тон олонхинь «зэмэгүй һайн шүлэгүүдээ» эльгээдэгынь лабтай бэзэ. Юуб гэхэдэ, «зэмэгүй һайн» гэжэ һанаагүй һаа, хэблэгдэхэ гэжэ батаар найдаагүй һаа, нэрэ хүндэ ехэтэй республиканска газетэдэ эльгээхэгүй һэн бэзээ. Бүхы шадалаараа оролдожо, үдэр һүнигүй шэбшэжэ бэшээд, һайн болоо гэжэ һанаһан шүлэгөө залуу бэшэгшэ түрэлхи газетэдээ эльгээнгүй яахаб. Эльгээхэ ёһоороо эльгээнэ.

Теэд залуу бэшэгшын «һайн» шүлэгынь яахадаа толилогдоногүйб гэхэдэ, үнэн дээрээ «һайн» шүлэгынь һайн бэшэ харин хэблэгдэхэ аргагүй муу, бирагүй байшана ха юм. Тэрэ шүлэгынь поэзиин мүнөөдэрэй үндэр эрилтэдэ харюусажа шаданагүй бшуу. Юундэ тиигэнэб гэхэдэ, залуу автор уран шүлэг бэшэхэ шадабаригүйдэнэ. Тиимэһээ арюун һайхан һанал бодолоо ёһотой һайнаар, уншагшые баясуулмаар, сэдьхэлынь хүдэлгэмөөр шүлэглэжэ ядалдана.

Теэд энэнь оройдоошье гайхалтай бэшэ. Юуб гэхэдэ, зэмэгүй һайнаар, уян нугархайгаар, ханхинажа шэнхинэжэ байхаар һайн шүлэг бэшэхэ гээшэмнай ехэ хүшэр хэрэг бшуу. Тиимэ һайнаар бэшэхын тула ехэл тодхол, дүй дүршэл, уран шадабари хэрэгтэй даа. Иимэ шадабаритай болохын тула хашаргүйгөөр, сүхэришэгүйгөөр, одоол «хара хүлһөө гаргажал» оролдохо ёһотойбди. Би гуша гаран жэл шүлэг бэшэжэ ябанаб. Теэд шүлэг бэшэхэ уран шадабаряа, арга дүршэлөө дээшэлүүлхэл гэжэ мүнөөшье бүхы шадалаараа оролдожо ябадагби.

Гүнзэгы бодол лэ шүлэг соо байгаа һаа болоо, тэрээние гоё формодо оруулхам гэжэ бэеэ зобооһоной хэрэггүй гэжэ зариман һанадаг. Энэ тон буруу. Гүнзэгы бодолтой аад, шүлэг зохёолгын хуули ёһые баримталан, уран гоёор, шадамар бэрхээр, «гоёл байна даа» гэмээр бэшэһэн шүлэг уншахада хэды зоһид бэ даа! Тиимэ шүлэг лэ хүнэй сэдьхэл үнэхөөрөө баясуулжа, хангажа шададаг бшуу. Тиимэл шүлэг бэшэхые бултадаа, бага ехэгүй, хүгшэн залуугүй оролдохо ёһотойбди. Энэ хадаа манай эгээл шухала уялга болоно.

Ёһотой поэзиин амта шүүһэ шэнгэнхэй уран шүлэг бэшэхын тула, түбхын түрүүндэ, бэлиг хэрэгтэй бшуу. Тиимэ бэлиггүй һаа, саарһа хэды ехыешье эреэлэ — тоолхотой юумэ болодоггүй. Гэбэшье, эдир залуу наһанайнгаа охин дунда ябахадаа, оршон тойроной бүхы юумые гэрэлтэй һайхан нюдөөр хаража, сэдьхэлээ баясуулан, сэсэглүүлэн ябахадаа, инаг дуранай нюуса аргамжаар хүлигдөөд, залуу наһанайнгаа ехэ жаргал эдлэжэ ябахадаа хүбүүд, басагадай шадалайнгаа хүрэхэ шанга дуугаар дуулаха, хүхэ нуурай долгилтор, хүбшын модоной шааятар дуулаха, шүлэг бэшэхэ дураниинь хүрэдэг ха юм даа. Эгээл иимэ үедөө бэшэһэн шүлэгүүд ехэнхидээ редакцида ерэнэ...

Поэзиин эрилтэдэ харюусамаар һайн шүлэгэй ерэхэдэ редакци баярлажа хэблэдэг. Поэзиин үнэр шэнгээгүй, яаража, хайша хэрэгээр бэшэһэн, найруулга муутай шүлэгые редакци хэблэхэгүй ха юм даа. Намда үгтэһэн шүлэгүүдэй гол дутагдалнуудынь тон иимэ байна.

Зарим нэгэн нүхэд яаража бэшэһэн мүртөө, тэрэнээ сагаалжа бэшэнгүй, хүсэд ойлгожо уншахын аргагүй, арматарма юумэ эльгээнэ. Хэжэнгын совхозһоо залуу бэшэгшэ нүхэр С. шүлэгүүдээ үнгэрхэдөө карандашаар бэшээд эльгээгээ. Бэшүүрэй Ждановай нэрэмжэтэ колхозһоо нүхэр Ц. «Хатуу хара» гэжэ шүлэг соогоо (бэшэгдэһэн хэбээрнь харуулая):

...Спирт, денутрат,
водкамнай
Сэхынь хэлэхэдэ отрава
гээшэ...
...Почему таанар мэдэнэ-
гүйт,
Пяница болохобди гэжэ...—

гэхэ мэтээр бэшэнэ. Дурсагдаһан баримтанууд хадаа зарим нэгэн залуу нүхэдэй зүгһөө поэзиие оройдоошье хүндэлэнгүй байхаһаа гадна, түрэл хэлээешье хүндэлдэггүй байһыень гэршэлнэ бэшэ гү? Энэмнай ехэл зохидгүй, таарамжагүй ха юм даа.

Залуу бэшэгшэдэй тон олонхинь шүлэгүүдээ яһалал оролдожо бэшэһэн байна. Теэд имагтал уран шадабаринь багадана. Хориин Анаагай совхозһоо нүхэр Эрдэни Дугаров найман шүлэг эльгээгээ. Тэрээн сооһоо «һанагшаб» гэһэн шүлэгынь болохотой. Энэ шүлэгөө бэшэхэдээ, нүхэр Дугаров бага наһаяа, түрэл һургууляа һанан һанан омогорхожо, эрдэм номдо һургаһан багшаяа түрэһэн эхэ эсэгэтээ адлидхан, һайханаар һанажа, баясхалан хүргэжэ, сэдьхэлэйнгээ гүнзэгыһөө бэшэһэн байна. Нүгөөдэ шүлэгүүдынь найруулга муутай, харюусалга багатайгаар, яаража бэшэгдэнхэй.

Ц-Д. Шининов (Хэжэнгэ), Жэргэмэл Дондукова (Хяагта), Баатар Цырендашиев (Улаан-Үдэ), Цыбикжап Найданов (Захаамин) болон бусад олон нүхэд шүлэгүүдээ яһалал оролдожо, нарин нягтаар бэшэһэн байна. Гэбэшье, дээрэ хэлэгдэһэн эгээл шухала юумэн—уран шадабари, мэргэжэл тэдэнэртэ **мүнөөдөө** яаха аргагүй дутана. Юундэ **мүнөөдөө** гэнэбши гэхэдэ, эдэ эдир залуу нүхэдэй дундаһаа саашадаа ямарханшье ехэ бэлигтэй поэдүүд тодоржо болохо бшуу.

Шүлэг бэшэжэ эхилһэн эдир залуу хүбүүд, басагад! Үнэхөөрөө һайн, поэзиин алтан дуһал шэнгээһэн, ёһотой гоё формотой шүлэг бэшэдэг болохын тула яһанайнгаа хүлһэнэй гаратар оролдожо, уран шадабаряа таһалгаряагүй дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

Ш. Нимбуев, поэт.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур.
1963 оной мартын 29.

Социалис зөөри хёрхоор хамгаалха

«Мэхэшэд, хулгайшад болон эдилгэ абагшадай өөһэдынгөө гэмтэ аашануудые гаргахын аргагүй олониитын тиимэ оршон байдал бидэнэр бии болгохо ёһотойбди» гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ хэлээ һэн.

Эдэ гэмтэ муухай аашануудые зайсуулха хэрэгтэ ниитын гурим сахиха организаци шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Гүрэнэй материальна баялигые хулгайлалгатай, эдилгэ абалгатай, бардамлан мунайдалгатай, элдэб эсын мэхэ гохо гаргагшадтай хэр зэргээр тэмсэлэй хэгдэжэ байһан тухай РСФСР-эй Ниитын гурим сахиха министерствэдэ болоһон зүблөөн дээрэ мүнөө сэхэ хөөрэлдөөн боложо байна.

Россин Федерациин автономито республикануудай, хизааранууд болон областьнуудай милициин органуудай түлөөлэгшэд энэ зүблөөндэ хабаадана. Социалис зөөри хулгайлалгатай, эдилгэ абалгатай, бусад гэмтэ ябуулгануудтай тэмсэл шангадхаха хэмжээнүүд тухай РСФСР-эй МООП-ой милициин главна управлениин начальнигай орлогшо Б. В. Новиковой элидхэлые зүблөөндэ хабаадагшад шагнаа.

Хэдэ хэдэн автономито республикануудта, хизааранууд болон областьнуудта социалис зөөри үригшэдэй, эдилгэ абагшадай, хонжоо наймаашадай ябуулгые ниитын гурим сахиха органууд олониитэдэ түшэглэн һүүлэй үедэ шадамараар зайсуулдаг болоо гэжэ элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд заадһан байна.

Милициин органууд һэргылэлгын сэхэ хүдэлмэри хэнэ, тиимэһээ гэм хэлгые хаһа саг соонь уридшалан зайсуулһан ушар олон боложо байнхай. Энэ хадаа Татарай, Чувашай, Башкирай АССР-нүүдэй, Рязанска, Горьковско, Пермскэ болон бусад областьнуудай милициин хүдэлмэрилэгшэдэй габьяа болоно гээшэ. 1962 оной ургаса хуряалгын үедэ Ставропольско хизаарта, Орловско, Липецкэ, Ростовско областьнуудта хаһа саг соонь хэмжээнүүдэй абтаһанай ашаар ороохо таряа, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые хулгайлалга эрид сэхээр хороһон байха юм.

Хуушанай эшэгүүритэ үлэгдэл болохо эдилгэ абадаг баримтанууд бүхы совет хүнүүдэй уур сухал хүргэнэ, зэбүүрхүүлнэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ заагдаа һэн. Гэбэшье Дагестанай, Хальмагай АССР-нүүдэй, Брянска, Псковско, Кировскэ болон бусад зарим областьнуудай милициин органууд эдилгэ абалгатай зохихо тэмсэл үшөө хэнэгүй. Зарим газарта хонжоо наймаа хэгшэдтэ сохилто үгтэдэггүй байһаар. Хонжоо наймаашадта Яхадай болон Коми АССР-нүүдэй, Астраханска, Костромской, Магаданска, Омско болон бусад областьнуудай милициин органууд тэсэмгэйгээр хандадаг гэжэ зүблөөн дээрэ хэлэгдээ.

Промышленна предприятинуудта, худалдаа наймаанай, хангалгын, бэлэдхэлэй организацинуудта зоргоороо аашалалдахые һэдэдэг хулгайшад болон эдилгэ абагшадые хэдэ хэдэн районуудтахи ниитын гурим сахиха органууд һүрдүүлэн шэшэрүүлдэг болоо. Жэшээлхэдэ, Ленинградай худалдаа наймаанай организацинуудта аашалалдажа байһан хэдэн гэмтэ бүлэгүүдэй ябуулгые милициин органууд таһалдуулжа шадаһан байна. Хулгайшадай томо бүлэгүүд Свердловско областьдо элирүүлэгдээ.

Социалис зөөри хулгайлан үригшэдтэй тэмсэхэ органууд өөрынгөө ажал ябуулга эрхилхэдээ олониитэдэ һайнаар түшэглэдэг болоо гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна. Олон предприятинуудта, колхоз, совхозуудта гүрэнэй болон ниитын зөөри хамгаалха талаар соведүүд, инспекцинүүд, постнууд болон бүлэгүүд байгуулагданхай. Энэ талаар Татарай АССР-тэ, Амурска областьдо сэхэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, социалис зөөри хамгаалха талаар мүнөө хэдэн арбаад бүлэгүүд, ниитын хинагшад Амурска областьдо хүдэлнэ.

Социалис зөөри хулгайлагшадтай, эдилгэ абагшадтай тэмсэлдэ олониитые бүри үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэй гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад онсолон тэмдэглээ. Социалис зөөри хамгаалха талаар саг үргэлжын бүлэгүүдые предприятинуудта, барилгануудта, худалдаа наймаанай организацинуудта, баазанууд болон складуудта байгуулха хэрэгтэй. Олониитын хинагшадтай, комсомольско отрядуудтай, «Комсомольско прожекторэй» штабуудтай, олониитын бусад организацинуудтай тон нягта холбоотой байха шухала. Тиихэдэ партийно-гүрэнэй хиналтын комитедүүдтэй, тэдэнэй предприятинуудтахи, барилгануудтахи, колхоз, совхозуудтахи бүлэгүүд болон постнуудтай эгээн лэ нягта холбоотой байха хэрэгтэй. Эдэ бүгэдэ хадаа арадай зөөри үрилгэтэй тэмсэл шангадхаха, эдилгэ абалгые болон хободог хомхой этэгээдүүдые зайсуулан үгы болгохо арга олгоно.

РСФСР-эй Ниитын гурим сахиха министр В. С. Тикунов зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсана.

А. Сербин.
(ТАСС-ай корр.)

Москва город, мартын 26.

СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ҺОНИН

ЭРЭЛХЭГ ХҮН ТУХАЙ КИНОФИЛЬМ

ВИТЕБСК. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ, нэгэ байлдаанда совет летчик Александр Горовец гансааран хорин фашистска самоледуудтай тулалдаһан юм. Тэдэнэй юһыень буудажа унагаагаад, бэшыень намнажархиһан байна. Шэн габьяа харуулжа, наһа бараһан Горовецтэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн.

Мүнөө эрэлхэг баатарай түрэһэн нютаг, Сенневскэ районой Мошканы тосхондо, мүн тэрэнэй ябаһан бэшэшье газарнуудаар үнэн ушар харуулһан фильм буулгагдажа байнхай. Александр Горовец тухай фильмдэ Белоруссиин уран зохёолшо А. Белютин сценари бэшээ.

СИБИРИИН МҮНӨӨНЭЙ ХАТАР БАЙГУУЛХА КОНКУРС

НОВОСИБИРСК. Сибириин мүнөөнэй хатар байгуулха конкурс эндэ соносхогдобо. Новосибирскын опера, баледэй хатаршад хореографическа училищиин багшанар, хатарай олон ансамбльнуудай түлөөлэгшэд, хүдэлмэришэдэй болон хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмэйхид энээндэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

И. К. АЙВАЗОВСКИИН ЗУРАГУУДАЙ ГАЛЕРЕЙДЭ

ФЕОДОСИ. И. К. Айвазовскиин зурагуудай галерейн дэргэдэ нээгдэһэн уран һайханай лектори Феодосиин курортдо амарагшадай, мүн городойшье ажалшадай дунда мэдээжэ, хүндэтэйшье болонхой.

Уран зураашад Васнецовой, Суриковай, Левитанай зохёолнууд тухай галерейн научна хүдэлмэрилэгшэд лекцинүүдые уншаа.

ТЕМНИКОВСКЭ АРАДАЙ ИНСТРУМЕНТНҮҮДЭЙ ОРКЕСТР

ТЕМНИКОВ. (Мордвагай АССР). Ородой классическа хүгжэмые, мүн совет композиторнуудай зохёолнуудые үргэн дэлюун зоной дунда нэбтэрүүлэгшэ Темниковскэ арадай инструментнүүдэй оркестрэй байгуулагдаһаар 45 жэлэй ой гүйсэбэ.

Мордвагай АССР-эй арадай артист, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Л. И. Воинов энэ коллективэй ударидагша юм. Инструмент дээрэ наадаха хэдэн олон зохёолнуудые тэрэ бэшэһэн. Оркестр балалайка хоёрой түйсэдхэхэ № 1, № 2 концертнүүд, «Мордвагай рапсоди», «Мордови тухай үльгэр домог», «Түрэл хизаар» гэһэн кантата тэрэнэй зохёолнуудай дунда бии.

НОМГОН ДОНОЙ ДУУНУУД

БРЯНСК. РСФСР-эй габьяата артист Петр Лысоконь гэгшын ударидадаг Доной хасагуудай гүрэнэй хатар, дуунай ансамблиин гастроль эндэ дүүрэбэ. Түмэр замшадай болон машина бүтээгшэдэй соёлой байшангуудта харуулагдаһан дүрбэн концертнь сэхэ амжалтатайгаар үнгэрбэ. 1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үеын «Донцы-молодцы», урданай «Ты кормилец наш, славный тихий Дон», мүнөөнэй «На тихом Дону нет теперь тишины» гэһэн дуунууд харагшадай сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэбэ.

(ТАСС).

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр республика соомнай бага зэргэ үүлэтэй байха. Теэд шииг нойто орохогүй. Баруун хойноһоо шангаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 3—5, үдэртөө 0 шахуу градус байхаар хүлеэгдэнэ.

Мартын 29—30-най үдэрнүүдтэ республика соомнай һулагүй үүлэтэй аад, шииг нойтон балай орохогүй. Баруун хойноһоо һулахаанаар һалхилха. Республикын хойто аймагуудта һүниндөө 19—14, урда аймагуудта 9—14, үдэртөө хойто аймагуудта 2—7 градус хүйтэн, урда аймагуудта 2 градус хүйтэнһөө 3 градус дулаан байхаар багсаагдана.

Ботвинник—Петросян

Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхээр эхилһэн мүрысөөнэй гурбадахи уулзалгын болохоһоо табан минута урид гроссмейстер Т. Петросян сценэ дээрэ гаража, столой саана һууна. Дэлхэйн чемпион М. Ботвинник хододоо тиигэдэг байгаа.

...Гурбадахи уулзалгын эхилхэдэ сагаанаар наадаһан Петросян бэрсын талаһаа наадаяа эхилнэ. Петросян түрүүшын үдэрэй нааданда орходоо энэ үдэр ондоо ябадалнуудые хэжэ, сугларагшадай анхаралые татана. Гроссмейстернүүд Энэдхэг ороной хамгаалгын шэнэ гуримаар наадаяа эхилһэн байна. Теэд шатаршаднай энэ гуримда ондо ондоогоор хандадаг дээрэһээ, наадан бүри шангаар эхилээ бшуу. Гроссмейстер Петросян наадanай эхилһээр арба нэгэдэхи ябадалаа хэхэдээ, бэрсээрээ добтолжо, дэлхэйн чемпион энээнииень удаан саг соо боложо, шэнжэжэ үзөө. Тэрэнэй удаа Ботвинник бэрсээ һэлгэжэ, байдалаа һайжаруулхаар зэһэнэ. Наадаяа һайнаар түгэсхэхын тула хоюулан болгоомжотой бэрхээр тулалдаха болоно. Хараар наадагшын гушан хоёр ябадал хээд байхада, хюлгэ дээрэ шахардуу байдал тохёолдоо. Эндэ Петросян нэгэ хүбүү үлүү эдиһэн байна. Тиигэбэшье һаань, дэлхэйн чемпион бодомжотой һайн хамгаалга хэнэ. Энээгээр наадан хойшолуулагдаа. Петросян үлүү хүбүүтэйшье һаа, тэрэнээ хэрэглэжэ үрдихэгүйнь ха.

Л. Получаевский,
уласхоорондын гроссмейстер.

Байгал номин далаймнай

Ази түбиин тэг дунда, ой модоор бүрхөөгдэһэн орьёл үндэр хада уулануудай дунда хашамал шулуун эрьетэй байгаалиин гайхамшаг үзэсхэлэн газарта Байгал нуурнай оршоно. Энэ нуур үргэн сэлюун, тунгалаг һайхан уһатай, ажаглан харахада ямар гоёб даа!

Байгал 31500 дүрбэлжэн километр талмай эзэлнэ. Нуурай утань—636, үргэнииинь 79 километр. Энэ хадаа дэлхэй дээрэхи эгээн гүнзэгы нуур. Уһанайнь тон гүнзэгы 1740 гаран метр болодог.

Байгал хадаа нарһан, хасуури, шэнэһэн, хуһан гэхэ мэтын элдэб модотой эрид үндэр хадануудай сөөрэм соо тогтонхой. Тэндэхи ой тайга зарим газараараа уһанайнгаа эрье туласа нэмжынэ.

Нуурай эрье налуушаг. Эндэ олтирогууд үсөөн. Тэдэнэй эгээн сэхэ олтирогынь — Ольхон болоно. Тэрэ олтирог бага зэргэ хада уулатай.

Байгалда 330 гаран гол горход шудхана. Тэдэнэй олохонииинь газар доогууршье урдан ородог. Хадаһаа бууһан зарим горход сэхэ дээрэһээ Байгалай уһан дээрэ сохин буухадаа, зунай халуун наранда сагаалхима тооһо мана сэсэргэн һолонго татуулдаг байна. Энээндэ шудхадаг эгээн сэхэ уһаниинь—Монголһоо эхи абажа урдаһан Сэлэнгэ мүрэн болоно. Байгалда жэл бүхэндэ айхабтар сэхэ уһан ородог. Тэрэ уһанай зарим хубинь манан болон дэгдэдэг. Ехэнхи хубинь Енисей мүрэндэ шудхадаг агуу гоохон Ангар дүүхэйтэй ошолсодог. Ангар гээшэ электрын эгээн үнэгүй элшэ хүсэ үгэхэ мүрэн мүн болоно.

Байгал тон орой хүрэдэг. Январьда 90 сантиметр зузаан мүльһөөр хушагдадаг байна. Гэбэшье Байгалай мүльһэн май һарада унажа шоморбошье, удаан саг соо эрье шадараараа тамардаг.

Байгалда үдэдэг амитанай аймаг гэхэдэ, оло янзын. Энэ нуурта 1200 түрэлэй амитад, 600 янзын ургамал дайралдана. Тэдэнэй зариманиинь Байгалһаа ондоо тээ хаанашье байдаггүй. Илангаяа амиды жараахай гаргадаг голомянка гэжэ загаһан эндэ бии. Байгал загаһаар элбэттэйгээрээ суурда гаранхай. Сибириин дэбисхэр дээрэһээ баригдадаг үнэтэ сиг загаһанай 30 шахуу процентнь, омолиин 90 процентнь эндэһээ олзоборилогдодог. Эндэ һүн тэжээлтэ амитад гэхэдэ, хаб загаһан байрладаг.

Байгал болон тэрэ тойроной байгаалиин баялиг тон ехэ. Байгал шадарай район үнэтэ загаһа, модо, ангай арһа, минеральна элдэб түүхэй эд Эхэ орондоо үгэнэ. Сибириин үйлэдбэриин хүсые хүгжөөлгэтэй дашарамдуулан Байгалай нөөсые үргэнөөр ашаглаха проект зохёогдоно. Тэрэнэй баялигые ашаглалгада эрдэм наукын талаар үнэтэ нөөсэ бологшо Байгалай түмэн бодосые аршалан хамгаалха асуудал гүрэнэй тон сэхэ удха шанартай.

Ангарай энерги ашаглаха проект дотор тэндэ 6 гидроузел байгуулагдахаар хараалагдана. Эрхүүгэй ГЭС хүдэлжэ эхилэнхэй. Ангарай хүсэтэ урасхалта уһан арадай ажахын элдэб һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ тон шухала бааза боложо үгэхэ юм.

(Календарьһаа абтаба).

Нина Александровна Герасимова 1958 ондо Эрхүүгэй фармацевтическэ училищи дүүргээд, мүнөө Улаан-Үдын № 3-дахи аптекэдэ ассистентээр табадахи жэлээ хүдэлжэ байна. Тэрэ үдэрэй хэдэн зуун элдэб гэгшын эмүүдые бэлдэжэ гаргадаг. Зураг дээрэ: коммунис ажалай ударник, ВЛКСМ-эй гэшүүн Н. Герасимова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ФЕЛЬЕТОН

„ХҮНЭЙ ЭРЕЭН ЗОСООГООШ…

«Могойн эреэн газаагаа, хүнэй эреэн зосоогоо» гээд зарим ушарта хэлсэдэг ха юм. Тиихэдээ хүнэй юушье сэдьхэжэ ябаһыень мэдэхэ аргагүй гэһэншүү бэзэ. Теэд үнэн дээрээ дэншье тиимэ бэшэ. Энэ «эреэ маряанииинь» хэды зосоогоо нюугдабашье, аяг ааша, ажал дээрэ аргагүй элеэр харагдадаг. Эгээл тиимэһээ «хүнэй эреэнии» элирүүлэн мэдэхэ гээ һаа, аяг ааша, ажал хэрэгынь анхаран шэнжэлээд үзэмөөр. Энээн тухай нэгэ жэшээ эхинһээнь мүрдөөд үзээл даа.

«Улаан Оронго» колхозой гэшүүн Цыден-Бальжир Ринчинович Будаев нэгэдэхи бригадые даагшаар нэн түрүүн томилогдоходоо: «Би олоной түлөө оролдожо хүдэлхэб. Коммунист хүнби», — гэжэ байгаад гэршэлэн найдуулаа гэхэ.

Теэд үнэн дээрээ энэнь үргэн сээжын оёорһоо бэшэ, харин улаан хэлэнэй үзүүр дээрэһээ унажа дэгдэһэн байшоо. Яахадааб гэхэдэ, иимэл даа:

Таряа хуряалгын түлэг һэн даа. Улад зон тиихэдэ унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй, үдэр һүни нилгадгүй үнэхөөр оролдон ажаллажа байгаа... Гэн гэһээ аргагүй гэнтын ушарал тохёолдобо. Амбаарай арада бригадир Будаев амаараа гаратар архи залгяад, зудай түргэн мотоцикл унажа зугадаха гэһэндэл зурыжа ябатараа хабтагар ехэ харгы дээрэ халба һурэн мухарижа, үе мүсөө гэмтэһэн юумэ үндыжэ ядан хэбтээ һэн ха.

Яһаа хухараа, нэрээ хухараашье. Теэд олоной түлөө сэдьхэжэ ябахадаа оһолдо иигэжэ ороо гү? Үгы даа, үгы. Хара амияа адуулжа, хатуу харые шабхажа ябахадаал, харатайл иигэжэ зүдэрөө бшуу. Энэ ябадалайнь хойшолон гэхэдэ, гэмтэһэн бэеэ гэртээ эмнүүлжэ, хоёр арбан — хорин хоног соо шэрээ дээрээ шэмхэлүүлжэ, богоһо дээрээ бохиножо үнжөө. Хүлһэ салиншье абтадаг ёһоороол абтажа, хүдэлмэри ажалшье һаатахал «ёһоороо» һаатажа байгаа.

Уданшьегүй һэн... Алтан хэшэгээ айладаһан дэлхэй абаахай саһаар хушагдажа, үхэр малнуудай үүгэнэлдэхэнь үдэр бүри олошорбо.

Одоошье даа, одоол олоной дарга Будаев эреэн сэдьхэлэй эндүү дээрэһээ эрид шанга тобшолол хэжэ, үбэлэй хүйтэнэй эхилһэн үедэ үнэхөөр туһалжа хүдэлхэнь гэжэ үхэршэд, малшад хүлеэгээ һэн ха. Теэд юун гэхэбта? Тушаал зэргээ тушаан абажа, туршанаб гэжэ захалхадаа, хабан болотороо баһал архидаад, хахад һара хэбтэшоо. Эгээн энэ эрэмдэг үедэнь «Нарһата толгойн» һаамхай үнеэд, «нарайлха» болоһон һүрэг хонид үбһэгүй үлэдэжэ, Янгаажанай отарын бүлэг түлгэнүүд яашагүйгөөр гарзалба. Мүнөө эгээ дүшэн толгой «мүнхэрөө» гэһэн дансатай. Хамнайн гүүртын хашарагууд, мүн харатай байдалда оронхой.

Баһал з… балшыса… арадай з… абаһаар…

Мэнэ бү… дээжэ нэг… хээ Буда… шон ороба… һогтуу гэм… халанги —… угтаба.

— Хаана… — гээд, м… даа.

— Ягаа… ошоо.

— Оронд…

— Ягаа… ха юм… гэргэн үгэ… рюусаба.

Орожо… оромгүйгөө… фермэдээ… сажа ошоо…

Энэ бо… элиг зугаа… гаа урдаа… ёһоор хү… ажалдаа ү… амархаяа… бшуу, сага… гөөшье һа… ниинь үлөө…

«Ганзага… газаань ба… һамаг хорё… хургаа дар… хоёр бодо… гой хонин,… шахамал н… гяар хоол…

Һаагдаһа… баашалан… һамганиинь… дээрэ һайн… ха.

Сэдьхэлэ… шье һаа, сэ… дэбэ гү? Ү… гай үнэхөө… гү?

Бригадир… милогдожо… биледээ ур… юумэ үнэх… гүйгөөр «ш… мүнөө бүри… лобо бэшэ…

Тушаал а… хүрэтэр ту… саг тулажа…

РЕДАКЦИДА ЕРЭҺЭН БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

ҺЭРГЭЭХЭЭР БОЛОО

Урдань Захааминай аймагай «Урожай» бүлгэмэй физкультурнигууд элдэб янзын урилдаа мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, республика соогоо түрүү һууринуудые эзэлдэг байгаа юм. Харин һүүлэй жэлнүүдтэ тус бүлгэмэй Соведэй хангалтагүйгөөр хүдэлдэг болоһонһоо зунай, үбэлэй сезоной нээгдэһые тэмдэглэхэеэшье болишонхой. Хоккей наадалгаар ходо түрүү зэргэдэ ябадаг команда энэ жэлдэ республикын мүрысөөндэ хабаадаагүй үлэшоо. Энэ мэтэ гомдолтой ушарнууд хэды болотор үргэлжэлхэ юм ааб?

Ч. Шагдаров.

ТҮҮХЭЙ ХИЛЭЭМЭН

Орлик тосхондохи пекарниин хүдэлмэрииe һайжаруулха тухай олонто хэлсэгдэһэн аад, үнэндөө юуншье хэгдэнэгүй. Урданайхяараа дабһагүй, пялпагар түүхэй хилээмэн магазинда худалдагдаһаар. Санитарна врач нүхэр Дарбакова В. С., хилээмэнэй магазиниие даагша нүхэр Шумайлова В. И. пекарниингаа продукциин шанар һайжаруулхын тула хэмжээ абадаггүй, ажаглалта хэдэггүй байхань гайхалтай.

Ш. Бамбалаев.

ШЭНЭ ГЭР ХЭРЭГТЭЙ

Санага нютагтахи хэлхеэ холбооной таһаг нилээд томохон, ажал ехэтэй эмхи зургаан юм. Теэд мүнөө байһан гэрынь онигор заахан, оройдоо хоёр сонхотой, хэды хүнэй ороходо хүл табиха зайгүй болошодог. Тиимэһээ тэндэ ариг сэбэрые сахиха, ерэһэн зониие ёһотой һайнаар угтаха бэрхэтэй. Мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар шэнэ гэр тус таһагта бариха саг тулаа. Энээндэ республикын хэлхеэ холбоонойхид анхаралаа хандуулха бэзэ гэжэ Санагын ажалшад найдана.

Б. Шоёнов.

ҮШӨӨ ДАХИН ҺАНУУЛАЯ

Улаан-Үдэһээ, Хориһоо Чисаана, Хүртэй хүрэтэр ябадаг автобусууд мүнөө болотор тогтууригүй маршрудтай. Жэшээлхэдэ, Чисаанын совхозой хоёрдохи фермын түб тосхон соогуур жолоошодой һай һаһаниинь гарадаг, үгы гэбэл хойто хадын хаягаар хадууршадаг. Иигэжэ олон зан гаргадаг жолоошодой зоргондо хүн зон тулина. Энээн тухай үшөө дахин зохихо газартань дуулгажа, автобусой ябадал гуримшуулхыень редакциие гуйгдана.

Ц. Тогтохоев.

ХИЛЫН САААНА

„Куба гансаарданги бэшэ!"

РИО-де-ЖАНЕЙРЭ, мартын 27. ТАСС-ай тусхай корреспондент Е. Ельшов иигэжэ дамжуулна:

Латиноамериканска конгрессэй нээгдэхэһээ сүүдхэ урид Кубатай һанал нэгэдэлгын национальна конференци нээгдээ. Энэ хадаа урдань хараалагдаһанай ёһоор Рио-де-Жанейрэ городто бэшэ, харин Гуанабара булангай нүгөө талын эрьедэ, Рио-де-Жанейрэ штадай ниислэл Нитерое городто нээгдэһэн байна.

Ушарынь хадаа Кубатай һанал нэгэдэлгын национальна конференциие, Латиноамериканска конгрессые хорихо тухай декрет Гуанабара штадай губернатор Карлос Ласерд урда тээнь гаргаһан байгаа. Тиихэдээ, эдэнэр «һүйдхэхы шэнжэтэй», «Бразилидахи демократическа байгуулалтые унагааха» зорилготой гэжэ тоолоһон байха юм. Энэ декредые дүүргээгүйшүүл, арестовалагдажа, сүүдтэ үгтэхэ гэжэ губернатор мэдүүлһэн байгаа.

Энэ бүдүүлиг демократида харша аашые конгрессэй эмхидхэлэй комитет эрид шууд буруушаагаа. Конгрессые найдамтайгаар үнгэргэхын тулада «аюулгүй байха мандат» үгэхэ эрилтэ сүүдэй засагаархидай үмэнэ комитет табиһан байна.

Хархис губернаторай харата муухай ааша Кубын ханинарые зуг татуулаагүй. Национальна конференцидэ хабаадагшад далайн транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай байшан соо сугларaa. Үгэ хэлэгшэд конгресс зарлаха һанамжые нэгэ һаналтайгаар хамгаалаад, «Куба гансаарданги бэшэ» гэжэ мэдүүлһэн байна. Энэ конференци хоёр үдэрэй турша соо үргэлжэлхэ юм.

Лондондо демонстраци болоо. Тингээд, Урда-Африкын Республикын правительствада Англиин буу зэбсэг үгэлгые буруушааһан ехэ митинг болоо. Үндэһэ яһанай илгаа гаргаха политикые буруушаадаг ООН-ой хараа бодол дэмжэхыень, Урда-Африкын Республикые Англиин буу зэбсэгээр, һомо хэрэгсэлнүүдээр хангахые болюулхыень Великобританиин правительствые уряалһан резолюци митингдэ хабаадагшад батадан абаа.

ТАСС-ай фотохронико.

Бали вулканай… шандруугаар да…

ДЖАКАРТА, мартын 26. (ТАСС-ай корреспондент В. Иванов иигэжэ дамжуулна:

Бали аралай пальмануудай үргэн набшые, харгы замые, барайгарай полинуудай зөөлэхэн ногооe вулканай хара бооро үнгэтэй үнэһэ шандруу хушана. Үнэһэ шандруугай зузааниинь олон газарнуудта 20, мүн дээшэшье сантиметр болоһон байха юм. 1883 ондо Кракатауда болоһон тэһэрэлгэһээ хойшо, Аунг вулканай һаяхан тэһэрһэнэй шэнээн хүсэтэй тэһэрэлгэ болоогүй юм. Һүүлшын мэдээнэй ёһоор мянга табан зуу гаран хүн да… руулжа үхэ… заяан туха… дэн мянган… лийцүүд Ба… больницану… скэ пунктну…

50 мянга… жэл ехэтэй… таяа хамта… райондо ла… шандруугаа…

Олон ха… нүүд, ха… Вулкан ша… город боло… нууд гэмтэ… миллиард… ушаруулагд…

Сомалиин республикада…

МОГАДИШО, (ТАСС). Сомалиин республикын ниислэлдэ типографиин барилга һаяхан эхилээ. Энэ хадаа Сомалида Советскэ Союзай үгэһэн бэлэг болоно гээшэ.

Сомалиин арадта һайн һайхан туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө информациин министр Али Мохаммед Хираве һуу… риин түрүү… гын үедэ… ствада бая… малида х… жөөлгэдэ… типографи… шанартай… дэглээ.

Типогра… никээр тү…

Эквадорой революционно социалис…

ГУАЯКАЛЬ, мартын 27. (ТАСС). Эквадорой революционно социалис партиин табадахи съезд Китодо хүдэлмэреэ дүүргээ.

Съезд хадаа партиин политическэ хараа шугам тодорхойлһон, шэнэ хүтэлбэриие һунгаһан… нал нэгэдэ… канска к… байһан ту… һаналтайга…

Ред…

Манай адрес, теле…

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. …
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. … ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной … —24-74, сельского хозяйства—47-59, сов… и культуры, литературы и искусства—34-0… транспорта, информации—35-11, писем и … отдел переводов и корректорская—35-95, … Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Мин… Бурятской АССР.
Н000386.